

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Jens Peder Skou
Det står skrevet II
samt Slægten Brochmanns
Herkomst i ny Belysning

*Det står skrevet II
samt Slægten Brochmanns
Herkomst i ny Belysning*

Af **Jens Peder Skou**
Vibevej 33, Roskilde

Omslagets forside: Epitafium i Køge St. Nicolai Kirke over borgmester Rasmus Sørensen, hans to hustruer og 11 børn. Omtalt side 8 (foto optaget af Dagbladet, 1989).

Omslagets bagside: Farvelagt kobberstik af våbenskjold, der antagelig har tilhørt biskop Jesper Brochmann. Et eksemplar heraf er så ved lejlighed foræret til Margrethe Brochmann. Orig. diam. 6 cm. Omtalt side 14 (foto optaget på Rigsarkivet af forfatteren 2003).

Udgivet af forlaget SLÆGTEN 2003

Jens Peder Skou

Det står skrevet II
samt Slægten Brochmanns
Herkomst i ny Belysning

© Forlaget SLÆGTEN
Ekspedition
Rolighedsvej 56, 9400 Nøresundby
Tlf. 98176376

Trykkeri
InPrint A/S
Saxovej 4, 6000 Kolding
Tlf. 75503131. Fax 75503182

ISBN: 87-90331-34-6

1. udgave 2003

Indledning

Forlaget SLÆGTEN udgav i december 1998 min slægtsbog "*Det står skrevet*", angiveligt fordi den var skrevet på en noget anden måde end sædvanligt. Der er i tidens løb kommet en god del reaktioner på den - altid positive, men ikke sjældent har jeg fået at vide, at hvis jeg lige havde set lidt længere bagud, lidt til siden eller i nabosognet, så kunne jeg have fået noget mere med, eller det kunne have set lidt anderledes ud.

Selv syntes jeg, at jeg havde været langt omkring og fået samlet en god rund historie, der var værd at delagtiggøre andre i. Som forsker i biologi har jeg ofte været i den situation, at jeg skrev, når jeg følte en ny erkendelse afklaret, og jeg kender ikke så få dygtige forskere, der har slidt og slæbt uden nogen sinde eller yderst sjældent at sætte noget af det på tryk. Jeg har efterhånden set det tilsvarende inden for slægtsforskningen. Den situation havde jeg ikke lyst til. Jeg måtte finde ud af at sætte punktum. Derfor lod jeg min historie udsætte for kritik af flere par øjne i flere omgange, hvorved jeg fik ryddet masser af ukrudt og naiviteter bort. Det er nok derfor, at reaktionerne ikke så meget går på selve indholdet som på det, jeg ikke har fået med. De gjorde mig alligevel skeptisk, for havde jeg alligevel sat punktum for tidligt?

I brevveksling og telefonsamtaler har jeg ret ofte på spørgsmålene svaret, at verden jo er stor udenfor Hornslet, hvilket hentyder til, at jeg allerede løb ind i vanskeligheder, da jeg søgte min fars barndom. Han blev født i Hornslet i 1900, men ved folketællingen i 1911 fandtes han ikke i sognet mere, og hans far boede alene. Derfor følte verden stor.

Ved en tilfældighed fandt jeg hans konfirmation i nabosognet Hvilsager - ellers intet. Nu ved og forstår jeg en hel del mere, fordi der var nogen, der vidste noget, og det kunne de ikke fortælle mig, før jeg havde skrevet bogen. Se bemærkningen til side 194 nedenfor. For mig er denne oplevelse nok til at slå fast, at punktum ikke blev sat for tidligt, og de øvrige tilkendegivelser har fået mig til at indse, at det her gælder - ligesom i anden forskning - at et punktum ikke behøver at være det sidste.

Nogle af reaktionerne har lært mig, at jeg har et par slægtsrødder, der går 100-150 år længere tilbage, end jeg har med i "*Det står skrevet*". Det har jeg selvfølgelig været i arkiverne og få checket, og da resultatet er spændende og værdifuldt, har jeg her søgt at gøre en helhed ud af det. I første omgang til glæde for mig selv, men også fordi flere har foreslået mig at publicere tilføjelserne og korrektionerne, da de vil være af interesse for dem, der har købt bogen og for slægtsforskningen i almindelighed.

Hvert afsnit indledes med angivelse af det sidetal i "*Det står skrevet*", hvor et supplement eller en rettelse sættes ind.

Jeg skylder en stor tak til de mange personer, der har reageret på "*Det står skrevet*" ved at skrive til mig og for den brevveksling der fulgte, for den gav oplysninger og henvisninger til dokumentationer, som jeg ikke kendte. Det gælder først og fremmest Dan Heidener i Stilling²⁰⁾ for de store anelister, han har sendt mig og den diskussion der fulgte. Det gælder Bent Østergaard i Brøndby⁵⁶⁾, der i øvrigt beder mig lade takken gå videre til de forfattere han henviser til eller sendt mig uddrag af, nemlig Viggo Bjærre, Randers²⁾, C. E. Gjesager¹⁶⁾ og især Niels Ravns datter, som har sendt mig sin fars slægtsbog⁴¹⁾: "Gamle slægter i Rye sogn", og det gælder Povl Skårup i Tille-
rup⁴⁴⁾ for forslag til rettelser under slægten på Mols, som kan komme med i næste udgave, skriver han.

En særlig tak har jeg at give Kaj Jonsen i Odense²⁶⁾, som jeg langt tilbage i tiden har fælles forfædre med i Hvirring-Hornborg-Tamdrup Sogne. Han er den, der har sendt mig flest rettelser, og det har sin årsag. I brevets indledning står der: "Angående Kb. Hvirring-Hornborg-Tamdrup, er vi nogle, som siger, det er noget af det værste, vi har haft fat i". Det stemmer med min oplevelse. "Jeg har fundet det, fordi jeg linie for linie har været bøgerne igennem mange, mange gange", skriver Kaj Jonsen.

Jeg må heller ikke glemme en stor tak til Solvaig Hansen i Højbjerg¹⁹⁾ for oplysningerne om *Jens Pedersen Mols* (s. 187) efterslægt og min tipoldemor (s. 188). Der henvises til deres navne og adresse m.v. i noterne til artiklen.

Uden hjælp fra Rigsarkivets venlige personale ville det ikke have været muligt at løse denne opgave. Især skylder jeg i den forbindelse en stor tak til Palle Sigaard for hans interesse i sagen.

Udenfor nummer skylder jeg Ole Bech Knudsen en helt speciel tak for hans skarpt kritiske gennemgang af manuskriptet, hvilket har medført fjernelse af en del fejltagelser og en generel opstramning af teksten.

Fotografiet af epitafiet på forsiden af omslaget er taget af Dagbladet i 1989 i anledning af 350-året for Jesper Brochmanns udnævnelse til Sjællands biskop. Det befinder sig i dag på Køge Byhistoriske Arkiv. Jeg siger mange tak til avisen for lånet og til arkivet for kopieringen.

Fra Lyngå til Haslund

Side 35-38. Aner nr. 1254/1255 og 2510/2511:

I Kirstin Nørgaard Pedersens store, imponerende artikel³⁵⁾ er der en udførlig omtale af sognepræsten i Haslund-Ølst og provst over Galten Herred Otte Thomsen Lyngaae (21/3 1608-21/12 1671) og hans kone Karen Christensdatter, der levede sammen i ægteskab i 21 år. Det bør her tilføjes, at han var født i Lyngå som søn af mine aner sognepræst *Thomas Nielsen Ferslev* og *Karen Thomasdatter* samt bror til *Margrethe Thomasdatter*, der var gift med de to følgende præster i Lyngå, nemlig ¹Christen Henriksen Blichfeldt (o. 1600-1641) og min ane ²*Søren Madsen Ørsted* (1610-1684), medens Karen Christensdatter var datter af fæstebonden Christen Keldsen på Torup Ladegård. I slægtsbogen er Otte Thomsen Lyngaae nævnt i listen over forældrenes børn.

Musikanterne i Svejstrup

Side 91-94. Aner nr. 18/19, 144/145 og 288 + 289:

I afsnittet "Bødkere og musikere i Svejstrup" har jeg kun meget lidt om *Niels Sørensen* i Svejstrup, men Bent Østergaard i Brøndby³⁶⁾ har fortalt mig, at der vides en hel del mere om ham og hans efterkommere og gør mig opmærksom på C. E. Gjesager¹⁶⁾, der har samlet det.

Niels Sørensen blev født ca. 1639 og døde i 1725 i Svejstrup, hvor han havde et 7 fags hus. *Niels Sørensen* var først gift med *Kirsten Nielsdatter*, der var født ca. 1640, men som der ellers ikke vides mere om. Den 28. juni 1705 indgik *Niels Sørensen* sit andet ægteskab med Maren Andersdatter fra Boes. Hun var født 1666 og døde allerede i 1707.

Angående *Niels Sørensens* begravelse i 1725 står der følgende i Dover Kirkebog: "MDCC & XXV 8. Aprilis blev en gammel Huus Mand *Niels Sørensen* af Svejstrup begravet udi de fattiges jord, var 86 aar".

Fra første ægteskab var der sønnen *Rasmus Nielsen*. I "Land Mønstrings Rullen for Skanderborg Amt" år 1700 var der i Svejstrup blandt 6 ungarle en *Rasmus Nielsen* på 22 år. Det kan være *Niels Sørensens* søn, der så altså var født i 1678. Han var i hvert fald ryttersoldat, da han i 1718 overtog huset, og er han blevet soldat straks efter mønstringen, har han altså været det i mindst 18 år, selv om han måske nok har boet hjemme det meste af tiden.

Rasmus Nielsen Bødker døde i 1725, samme år som sin far, og enken *Anne Rasmusdatter* giftede sig med Jacob Davidsen, der døde i 1732, hvorefter huset fortsætter i slægten, som det står i "Det står skrevet".

To slægtled længere fremme, da *Helene Sophia Pedersens* svigerforældre i 1794 fik deres sidste barn døbt Anne Marie Rasmusdatter, står der i Dover Kirkebog, at hun var *Rasmus Sørensen Spillemands* barn. De data, jeg ellers har om dem, er for så vidt rigtige, men der bør den væsentlige tilføjelse med, at *Rasmus Sørensen* blev selvejer, idet han i 1790 fik skøde på den lille ejendom på 4 skp., 1 fjk. og 1 45/64 alb. htk., som hans forfædre havde haft i ca. 100 år. I 1800 nævnes det, at ejendommen nu er på 20 fag, mod de 11 der var i 1767.

Som nævnt døde *Rasmus Sørensen* i 1811, derimod har det ikke været muligt at konstatere, hvornår hans kone *Karen Andersdatter* døde, men hun overlod i 1816 stedet til sin søn spillemand *Peder Rasmussen*, der den 20. maj 1820 blev gift med præstedatteren *Helene Sophia Pedersen*.

Fire år efter, i 1824 gik huset på tvangsauktion og solgtes til gårdmand Jørgen Jensen i Bjedstrup for 450 rigsbankdaler. Der var da 15 fag hus og et halvt nedfalden udhus samt de tilhørende lodder og to haver. Dette hører altså også med til billedet af det tragiske ægteskab, der som bekendt endte med skilsmisse, og at *Helene Sophia Pedersen* blev jordemor.

Der findes en lille artikel om spillemandene i Svejstrup (Johannes Lægdsmand, 1954³¹⁾), hvor der står, at "læremesteren" Peder Johansen blev døbt i Dover Kirke den 1. juni 1788, men her ser vi, at De Svejstrup Spillemand eksisterede længe før hans tid.

Peder Jensen på Skanderborg Ladegård

Side 107.

Efterhånden som jeg havde arbejdet mig bagud i tiden til slægtens aner, kom jeg til Peder Jensen, der samtidig med Mourits Christensen og Rasmus Nielsen fik fæste på Skanderborg Ladegård i 1662. Sammenhængen mellem Peder Jensen og efterfølgeren *Jens Pedersen* opfattes så stærk, at jeg ikke så noget problem, og for flere andre slægtsforskere var det ligesådan bortset fra "mindre" afvigelser i årstal. Ingen havde fundet hans kone, men efter navnene på børnebørnene at dømme, ville det være sandsynligt, at hun hed Margrethe.

Kort tid efter, at "*Det står skrevet*" var udkommet, havde jeg en meget værdifuld og interessant brevveksling med Dan Heidener i Stilling²⁰) om en række af de personer og slægtsfølger, der er med i bogen. Undervejs kom Dan Heidener ind på, at Peder Jensens kone nok alligevel var kendt og godt kunne hedde Margrethe. Han vidste således, at Kirstin Nørgaard Pedersen havde en stor artikel undervejs i Personalhistorisk Tidsskrift, men det kunne være længe inden den kom.

Nu er Kirstin Nørgaard Pedersens monumentale artikel så endelig kommet³⁵), og den giver et noget andet men helt klart billede af den rette sammenhæng. Forbistringen ligger i, at to fæstere efter hinanden på samme gård hed Peder Jensen. Det er den første af dem, jeg har med i slægtsbogen, og han var gift med Anne Pedersdatter. De var med blandt den gruppe fæstebønder, der i 1662 blev forflyttet til Skanderborg Ladegård, der hørte under kronen. De havde hidtil været fæstere på Torup Ladegård under Dronningborg Len, men den 25. september 1661 havde Mogens Friis fået skøde på Torup Ladegård som på så meget andet på grund af kronens gæld efter svenskekrigene. Herved blev han i stand til at oprette grevskabet Frijsenborg. Sammenlign "*Det står skrevet*" side 43-45 og 67.

Det tidligere Gråbrødre Kloster i Randers blev efter reformationen ombygget til Randersgård, som Christian III i 1551 gjorde til Dronningborg Slot og enkesæde (livgeding) for dronning Dorothea, der så havde det 1559-1571, hvorefter Dronningborg blev gjort til et len. I 1552 bestemte kongen at nedlægge to små landsbyer - Bjellerup og Torup i Støvring Herred - øst for Randers og gøre dem til ladegård under Dronningborg. I vore dage minder kun Bjellerupparken og Tårupgårdsvej i Randers om, at de har været der. Derfor kunne man forledes til at tro, at det var dette Torup, der blev til Torup Ladegård, men det er ikke tilfældet. I hvert fald lå den Torup Ladegård, der hørte under Dronningborg Len, i Ørum sogn lidt vest for Haslund i Galten Herred. Denne gård hed oprindeligt Tordrup og kendes tilbage til Offe (Uffe) Andersen Hvide - en bror til Marsk Stig.

På den tid havde Peder Jensen tre voksne børn, som ikke kommer min slægt ved. Peder Jensen og hans kone døde næsten samtidig i 1669. Derefter blev hans del af Skanderborg Ladegård samme år fæstet ud til Jesper Phillippsen og *Peder Jensen*, som begge en kort tid havde været fæstere på Rindelevgård (nu Sophienlund i Fruering Sogn; se "*Det står skrevet*" s. 162). Ved den tid da de fik fæste der, var gården så ruineret efter svenskekrigene, at den forrige enefæster, Ebbe Jensen havde måttet opgive - først den halve til Jesper Phillippsen den 5. oktober 1667 (til stedmål 30 dlr.) og resten den 12. marts 1668 til *Peder Jensen* (til stedmål 35 dlr.). De to nye fæstere måtte også opgive efter kort tid og kom da til Skanderborg Ladegård. Nu er det slægtens *Peder Jensen*, vi har fat i, og han var ganske rigtig gift med *Margrethe Sørensdatter*, så pengene passer, og det er deres børn, der står i "Listen over forældrenes børn" i slægtsbogen.

Slægtens *Peder Jensen* (ane nr. 1124) og *Margrethe Sørensdatter* (ane nr. 1125) samt deres børns historie er vel beskrevet hos Kirstin Nørgaard Pedersen, men det hører med her, at resumere hvem de var, og hvor de kom fra.

Margrethe Sørensdatter var barn af selvejerbonden *Søren Andersen* og *Karen Rasmusdatter* (aner nr. 2250 & 2251) i Ondrup, der ligger i den sydlige del af Odder sogn i Hads Herred. De havde syv børn, hvoraf *Margrethe* var den ældste. Deres liv står vel beskrevet hos Kirstin Nørgaard Pedersen. *Søren Andersen* må være død i 1652, for den 7. oktober det år betalte hans søn Laurits Sørensen 4 rdl. i husbondhold af den halve selvejergård i Ondrup, som hans mor "*Karen Sørensen*" afstod til ham. Det vides ikke, hvornår hun døde, men ved skiftet den 1. april 1657 levede hun stadig. Det er fra dette skifte vi ved, at *Margrethe Sørensdatter* var gift med *Pe-*

der *Jensen* i nabosognet Torrild, hvor de fik fire børn fra 1653 til 1662. Deres yngste barn, Oluf Pedersen blev født på Skanderborg Ladegård i 1669.

For *Peder Jensen* blev tiden som fæster under Skanderborg Ladegård kun kortvarig, idet han må være død mellem en stævning angående restancer med betaling af landgilde den 25. januar 1678, hvor hans navn nævnes og en anden den 27. april samme år, hvor det er sønnen *Jens Pedersens* navn, der nævnes i samme sag.

Peder Jensen døde i 1678, men sønnen *Jens Pedersen*, der fortsætter min slægt, synes ikke at have overtaget fæstet før tidligst i 1686, da det er hans mor, der nævnes i forbindelse med betaling af kop-, kvæg- og rentepengeskat, sidste gang i 1686. *Margrethe Sørensdatters* død kendes ikke, men hun levede altså i 1686. Med *Jens Pedersen* fortsætter slægten som beskrevet i slægtsbogen.

Om slægten Brochmanns herkomst

Side 126-127 og tavle 7 side 111:

Kort efter nytår 2002 fik jeg en forespørgsel fra Axel Møller Hansen¹⁸⁾ i Albertslund, som fortalte, at han havde læst min slægtsbog og bemærket, at det tidligste af slægten i Illerup syntes at stemme med noget af det han og Bent Jørgensen²⁷⁾ havde om slægten Brochmann. For at få det afklaret, spurgte han, om jeg havde kendskab til en *Morten Jensen*, der kunne være bror til den *Poul Jensen* jeg havde på gård nr. 4 i Illerup, og som i 1598/99 havde overtaget fæstet efter sin far *Jens*. Var det tilfældet, havde *Jens* antagelig været gift med en Brochmann, såvidt han kunne se af et "Tingsvidne om Brochmanners Herkomst, optaget paa Kjøge Byting 20/4 1646"³³⁾, som han sendte en kopi af. Heri optræder nævnte *Poul Jensen* og afg. *Morten Jensen* i Illerup. For den videre efterforskning var det vigtigt at få afklaret, om *Morten Jensen* kunne identificeres, og det både kunne og havde jeg rent faktisk, idet jeg allerede i 1998/99 var blevet bekendt med ham under en brevveksling med Dan Heidener i Stilling²⁰⁾.

Tingsvidnet er umiddelbart ejendommeligt, ved at navnet Brochmann kun forekommer i overskriften, for læsningen afslører, at det handler om arveret, og at de personer, det drejer sig om, er søskende til og efterkommere af borgmester Rasmus Sørensen (ca. 1537-1599) i Køge. Årsagen hertil er antagelig, at overskriften er en tilføjelse Anders Petersen har gjort, da han i 1888 skrev *Kjøge Bys Historie*²⁷⁾.

Af søskende nævnes der Enevold Sørensen i Linå ved Silkeborg samt *Kirsten Sørensdatter* og *Maren Sørensdatter* i Illerup. Videre slår tingsvidnet fast, at de fire søskende var barnefødt på "i Bougensegaard [Bovnsgård] i Jaungyde i Jernherred [Gern Herred]". Af Rasmus Sørensens børn nævnes Enevold Rasmussen (1593-1653), der netop var blevet øverste borgmester i Køge 16 dage forinden tingsvidnet - efter i 22 år at have været henholdsvis rådmand og borgmester af lavere grad - og Dr. Jesper Rasmussen Brochmann (1585-1652), der i 1615 var blevet professor ved Københavns Universitet og i 1639 blev Sjællands biskop efter biskop Hans Poulsen Resen, der døde i 1638. Både Jesper og Enevold bar navnet Brochmann og syntes at være de eneste af Rasmus Sørensens børn, der stadig var i live.

Det var Enevold Sørensens dattersøn snedker Enevold Gundersen, der havde krævet vidnet indkaldt. Han og borgmester Enevold Rasmussen var de eneste af nære slægtninge, der var til stede.

Nogen konklusion med hensyn til slægten Brochmanns herkomst førte tingsvidnet ikke til, og skulle det heller ikke. Derfor må vi se lidt på, hvad vi ved om Rasmus Sørensen, der var borgmester i Køge 1587-1599. Han blev født på Bovnsgård 1537 og døde i Køge den 20/1 1599. På det pompøse epitafium i Køge St. Nicolai Kirke er hans levnedsløb beskrevet. Først var han skriver på Bremerholm, dernæst foged i Norge, så i Island i en årække indtil vi i 1572 finder ham som rådmand i Køge og fra 1587 som borgmester. På epitafiet ses han i kunstnerisk opstilling med sine to koner og 11 børn. Det er dog usikkert, hvem der er kunstneren³³⁾.

Han indgik sit første ægteskab i 1569 med Kirsten Ibsdatter, tre år før han blev rådmand i Køge. Hun døde 1579 og ses aldrig mere omtalt. I 1580 blev Rasmus Sørensen gift med Bodil Jacobsdatter, der var født i København i 1561, og det er altid hende, der nævnes i forbindelse med de kendte børn. Efter Rasmus Sørensens død i 1599 giftede Bodil Jacobsdatter sig i 1605 med Ifver Christophersen Schöller (død 22/10 1620 52 år) fra Ribe og levede med ham til sin død den 30. august 1619. Han havde været skriver på Dragsholm under Arild Huitfeldt men var siden blevet handelsmand i Køge (epitafiet og Dansk biografisk Leksikon, 2. udg. 1934). Heller ikke her findes nogen antydning af navnet Brochmann.

I Søndre Kapel i Køge Kirke ligger en stor nedslidt gravsten med relieffer af borgmester Rasmus Sørensen og Bodil Jacobsdatter. Over deres hoveder til venstre og højre ses deres bømærker og skjolde med henholdsvis initialerne R S og B I D. Under dem står en tekst, hvoraf kun lidt er tilbage.

I Danmarks Kirker³³ fortælles det, at der på gravstenen ved Bodil Jacobsdatter står BIB, hvilket med et mildt ord er en eklatant fadæse, som får interesserede til at tro, at man har vidst mere, end der i realiteten er givet udtryk for. Nutidige plancher i kapellet fortæller om gravstene, og vedrørende den nævnte sten står der "... borgmester Rasmus Sørensen (Brochmann)". Det er den eneste antydning, der findes.

Epitafiet - gengivet på omslagets forside - er i højrenæssancestil og uden enhver portrætlighed. Pibekraverne viser blot, at kunstneren var bekendt med tidens mode i toneangivende kredse og har intet at gøre med børnenes senere gøremål. Pibekraven blev båret af både mænd og kvinder. I kongehus og adel forsvandt den på Christian IV's tid, medens den fortsatte hos borgerskabet, og det er derfra den blev gejstlighedens symbol i Danmark og Norge⁴³). Rasmus Sørensen bærer en fodlang sort kjole, som i hvert fald nok ikke har været hverdagens dragt. På gravstenen bærer han en lårkort dragt og knæbukser, der er bundet lige over knæene. Den mundering ligger nok virkeligheden nærmere.

Epitafiets tekst gengives her i min afskrift:

HER VD FOR LIGGER BEGRAFVEN ERLIG OC WELACT MAND S. RASMUS SØFRENSEN, WAAR BARNFØD ANO. 1537 VDI IYLLAND I BOENS GAARD I GERNE HERRID, WAAR SCHRIFVER PAA BREMMERHOLMB I KIØBENHAFN VDI 3 AAR. FOGET VDI NORDFIORD I NORGE 5 AAR. PAA ISLAND 10 AAR. KOM ANO 1569 FØRSTE GANG VDI EGTESCHAF MED KIRSTEN IBSDATER OC LEFVDE MED HENDE PAA 10 AAR. BEGAF SIG SIDEN ANDEN GANG I EGTESCHAB ANO. 1580 MED BODIL IACOBSDATER, LEFVEDE SAMMEN PAA 19 AAR OC AFLEDE THIL HOBE 9 SØNNER OC 2 DØTER, WAAR RAADMAND HER I BYEN 13 AAR, DERNÆST BORGMESTER VDI 12 AAR OC DØDE ANO1599 DEN 20. IANV.: VDI HANS ALDERS 63 AAR. BODIL IACOBSDATER HANS HOSTR. WAAR BARNFØED I KIØBENHAFN 1561, SAD VDI HENDES ENKESEDE EFTER HENDES HOSBONDS DØD PAA 7 AAR, BEGAF SIG SAA IGEN VDI EGTESCHAF ANO 1605 MED IFVER CHRISTOPHERSEN, LEFVEDE MED HANNEM PAA FEMTENDE AAR OC DØDE ANO 1619 DEN 30. AVGVS.: VDI HENDES ALDERS 59 AAR. EFTER HENDES DØD BEMELTE IFVER CHRISTOPHERSØN LEFVEDE VDI SIT ENCHESSEDE PAA 2 AAR OC DØDE SAA ANO 1620 DEN 22. OCTOB.: VDI SIT ALDERS 52 AAR.

Umiddelbart opfatter man, at epitafiet er opsat efter 1620, da det er det sidst nævnte årstal, men ser man nærmere efter, vil man opdage flere ejendommeligheder. Teksten består tilsyneladende af to ret forskellige dele, idet de første fem en halv linie er skrevet med lidt mindre og noget uensartede bogstaver end resten af teksten. Desuden er spatieringen temmelig gnidret og uensartet. Derefter er der et tydeligt ophold, inden teksten fortsættes - nu med lidt større, ensartede bogstaver og en bedre spatiering. Det får mig til at antage, at teksten er skrevet ad to gange med en del års mellemrum og af forskellige kunstnere. Det kan yderligere betyde, at epitafiet er påbegyndt medens Rasmus Sørensen levede, og at den øverste således er at betragte som en kort selvbiografi, idet dog hans slutdata står med samme skrift. Den følgende tekst, som er indsat af efterkommerne, begynder med at fortælle, at Bodil Jacobsdatter er født i København 1561 og fortsætter med hendes andet ægteskab.

Endnu en ting støtter min antagelse. Ser man nemlig på epitafiet som helhed, falder det i øjnene, at postamenterne til venstre og højre for teksten er i en lidt anden stil, selv om tilpasningen er diskret. Det antyder, at de er sat ind mellem epitafiet og dets "bundstykke" for at give plads til hele teksten.

Borgmester Rasmus Sørensen i Køge nævnes ikke sjældent i Kancelliets Brevbøger, hvor han skiftevis kaldes Rasmus Sørensen og Rasmus Skriver med henvisninger *vice versa*. Der er således fra det offentlige side ikke nogen antydning af navnet Brochmann. I følge epitafiet kom Rasmus Sørensen i 1554 til Bræmerholm som skriver, og det anførte tilnavn bestyrker sandsynligheden af, at det altid har været brugt om ham, selv om han i Kancelliets Brevbøger også er blevet kaldt Rasmus Sørensen Tolder. Det sidste kommer sig af, at han i et åbent brev af 15. juli 1588 blev beskikket som tolder i Køge, og at han for dette arbejde måtte oppebære kronens korn-tiende af Sædder Sogn i Bjæverskov Herred [en halv snes kilometer syd for Køge] uden afgift.

Det ses, at Rasmus Sørensen ofte var i restance med betalingerne, men også, at han år efter år har fået sagen bragt i orden. Det sidste der står om ham i den henseende er, at "Rasmus Sørensen, tolder og borgmester i Køge under 22. januar 1597 har indgivet regnskab, men det er endnu ikke revideret".

Det er endvidere værd at nævne et par eksempler på, hvad borgmesteren også beskæftigede sig med. Den 11. marts 1589 står der, at "Rasmus Skriver, tolder i Køge skal købe alt det saltede okse- og lammekød, der kan fås i byen og med det første sende det hid". Man ledes til at tro, at brevet kan skyldes, at der måske sidst på vinteren har været knaphed på fødevarer i hovedstaden. Den 29. juli 1594 skal Rasmus Skriver i Køge [sende] 4 skippund talg. Da et skippund var 20 lispund = 160 kg., har det været noget af en opgave at fremskaffe det, men den har været underordnet, for der var overalt et stort behov for talg til lys og fakler - ikke mindst i hovedstaden.

I litteraturen fra 1700-tallet står der rask væk Rasmus Sørensen Brochmann uden nogen argumentation, fx Giessing (1781¹⁵), de Hofman (1755²⁵) og Zwergius (1754⁴⁴).

Rasmus Sørensen havde 11 børn, hvoraf de to er nævnt ovenfor, men hvad ved man om dem, og hvoraf kom det, at de hed Brochmann til efternavn, når det efter alt at dømme ikke er kommet fra faren? Fik de navnet ved dåben, eller ad én gang?

Helt efter traditionen hed den ældste søn Søren Rasmussen. Han rejste på et tidspunkt til Norge, hvor han virkede som foged flere steder, sidst i Bergen³² (10/5 1625-24/4 1627), hvor han døde i 1634. Han træffes ret ofte i de skriftlige kilder. Første gang i 1609, da han fik livsbrev på gården Møgster i Vaags Skibrede. C. F Bricka (1879⁴⁹) fortæller om ham i en anmeldelse af E. Carstensens bog om "Hjørunde Sogns Historie" (1878)⁷. Bricka har ikke set navnet Brochmann nævnt i forbindelse med Søren Rasmussen, men det siger jo ikke, at han var af Rasmus Sørensens første ægteskab. Var han det, måtte han antagelig være en hel del ældre end hans øvrige børn, idet han så ville være født i den første tid af det tiårige ægteskab.

Søren Rasmussen var gift med Barbara Carlsdatter, som overlevede ham og med hvem han fik en del børn. Et af dem hed Bodil Sørensdatter og blev gift med rådmand Thale Lambertsen i Bergen. Det yngste af dem, datteren Anna skal være født 10. oktober 1617. Efter farens død i 1634 rejste hun til Danmark - antagelig til København - hvor hun kaldes Anna Sørensdatter Brochmann, og hvor hun i 1637 i Vor Frue Kirke blev viet til Gudmand Svendsen, der - efter at have været kapellan i Gladsaxe - i 1636 var blevet præst i Jørlunde. Der fik de otte børn, hvoraf ikke mindre end fire døde i 1654 - antagelig af pest. Sønnen Christian Brochmann Gudmandsen blev født i 1640 og den 3. juni 1671 kaldet til præst i Udesundby og Oppesundby i Strø Herred.

Han var først gift med formandens enke. Sit andet ægteskab indgik han den 2. januar 1679 med Mette Danielsdatter Mandix med hvem fik han tre børn, Birgitte Cathrine, Sten Daniel og Elisabeth Rebecca der alle kaldte sig Brochmann. Sten Daniel Brochmann rejste til Norge, hvor der kom flere generationer Brochmann efter ham (Arne Sundbo, 1937⁴⁶).

"Wormernes Stambog"⁵³ består af referater eller afskrifter fra forskellige forfatters værker og er foretaget i 1720-erne. Det er altså ikke nogen primær kilde og er derfor taget med noget forbehold, selv om referaterne henviser til de oprindelige forfattere og anfører værkernes pagina, men jeg må tilføje, at ingen af de data, jeg har kunnet kontrollere, er forkerte. Den del, der drejer sig om slægten Brochmann, handler om kendte personer sidst i 1500-tallet og 1. halvdel af 1600-tallet. Heri nævnes Jesper Rasmussen Brochmann (5/8 1585-19/4 1652) som Rasmus Sørensen og Bodil Jacobsdatters første søn, der således er opkaldt efter den gamle kancellisekretær Jesper Brochmann (1488-1562), hvilket selvfølgelig angiver slægtsforbindelsen bagud, må man tro, men det udelukker ikke den antagelse, at navnet Brochmann kan være kommet ind fra Bodil

Jacobsdatters aner. Vi skal nedenfor se, om det holder. Udsagnet om Jesper Rasmussen Brochmann som førstefødt søn er dog usikkert, for der var jo Søren Rasmussen i Bergen, som kompilatorerne til "Wormernes Stambog" intet har kendt til. I den nævnte stambog side 8-11 er der, med henvisning til firecifrede pagina et omfattende referat af, hvad adelsmand, godsejer og kansler m.m. Arild Huitfeldt (1546-1609) har skrevet om den gamle Jesper Brochmann.

Så vidt vides havde den gamle Jesper Brochmann ingen børn, hvorimod han havde søstre, "af hvilke de nyere Brokmænnere [sic.!] formenes at nedstige og at have optaget Navnet ..." (Danske Magazin, 1752¹⁰).

Som "Herre til den adelige Skole Herlufsholm" anførte Arild Huitfeldt i en skrivelse af 1608, at Jesper Brochmann var "hjemfødt at være rektor sammesteds"^{30, 53}). Både den gamle og den yngre del af slægten Brochmann har altså været Arild Huitfeldt vel bekendt. Måske er det her nøglen til det "ukendte" led i slægten skal søges, om arkivalierne findes?

Der er skrevet rigtig meget både af og om den yngre Jesper Brochmann. Derfor skal her kun medtages nogle få holdepunkter om denne meget lærde mand. Allerede i 1610 kom han til Københavns Universitet, hvor han fik flere stillinger som professor og i et par perioder var rektor magnificus. Senest var Dr. theol. Jesper Brochmann professor i teologi, da han blev kaldet til Sjællands biskop i 1639 efter forgængeren - hans tidligere lærer Hans Poulsen Resen.

Jesper Brochmann (1585-1652). Sjællands biskop 1639-1652 (kobberstik af Simon de Pas, 1632).

Jesper Brochmann gik ind for en meget streng kristendom og førte livet igennem en kraftig polemik mod den katolske kirke. Han havde betydelig indflydelse på omordning af gudstjenesten, så den jævne mand fik mere ud af den. Blandt andet afskaffede han den latinske korsang og bestemte, at kun de salmer, almuen kendte, skulle synges i kirken. Berømtest i den forbindelse er udgivelsen af hans Huspostil, der i et jævnt og naturligt dansk sprog udlagde skriftens

ord for menigmand. Den blev folkelæsning i hele landet i mere end 150 år. Hans videnskabelige teologiske afhandlinger var derimod på latin.

Som Sjællands biskop førte han meget nidkært opsyn med præsternes embedsførelse. I 1641 påbød han de sjællandske præster brugen af kirkebøger, der skulle indholde dåb, vielse og begravelse. Det er i den forbindelse vigtigt at nævne, at Jesper Brochmann havde et nært forhold til Christian IV. Derfor må man tro, at han har hvasket kongen noget i øret, som fik denne til i maj 1645 at udstede en forordning om brugen af kirkebøger i hele landet. Der var flere steder kirkebøger før den tid, men Christian IV's forordning var den første, der gjalt hele landet.

Ved Christian IV's begravelse i 1648 holdt Jesper Brochmann en lang mindetale på latin, hvorefter hofprædikant Laurids Jacobsen Hindsholm holdt den danske ligprædiken.

Den 23. juni 1611 blev Jesper Brochmann viet i København til Sille Tønnesdatter Balchenborg (10/11 1581-19/7 1661), som i 13 år havde tjent hustruen til kansler Christian Friis til Borreby. Hun var datter af Tønne Lambertsen Balchenborg i Aalborg. De fik tvillingerne Rasmus og Bodil, der døde som små samt Christian, der døde i udlandet i 1638 23 år gammel.

Der var også en anden Sille, datter af præsten Lambert Tønnesen Balchenborg (født i Aalborg) i Sundalen i Norge og altså niece til den første Sille. Hun blev opdraget hos Jesper Brochmanns fra hun var helt lille og var der, til hun efter bispens død blev gift med Peder Jacobsen Worm, der døde efter få år (død 1668 som provst i Løve Herred), hvorefter Sille Balchenborg blev gift med Thomas Kingo i Slangstrup Kirke den 21. juli 1669. Året forinden var han blevet præst i byen og skulle senere blive biskop i Odense og vor berømte salmedigter. Men det hænger endnu mere sammen, for Silles farbror Gisbert Tønnesen Balchenborg (død 1646) var præst i Skørping syd for Aalborg og gift med biskoppens søster Giertrud Rasmusdatter Brochmann (død 1653) (Sundbo, 1937⁴⁶) og altså den ene af borgmester Rasmus Sørensens to døtre. Yderligere er det ikke usandsynligt, at ovennævnte rådmand i Bergen, Thale Lambertsen var af samme slægt (de Hofman²⁵, Petersen, 1881³⁶).

Borgmester Enevold Rasmussen Brochmann, der var med ved tingsvidnet i 1646, var gift med Margrethe Pedersdatter (1598-1648). De fik ni børn. Et af dem var Hans Enevoldsen Brochmann (1621-1664), der blev biskop i Århus. Margrethe var sønne datter af en tidligere borgmester i Køge, Peder Pedersen. Hans Enevoldsen Brochmann var først præst ved St. Nicolai Kirke i København og blev i 1644 gift med Anne Laurence de la Ford. Et af deres fire børn hed Margrethe Brochmann. Hans farbror, Sjællands biskop Jesper Brochmann, boede jo samtidig i København. Sammenlign omtalen af våbnet side 14.

Borgmester Rasmus Sørensen i Køge havde endnu en søn, der kom til Københavns Universitet. Hans Rasmussen Brochmann (1594-1638) blev allerede i 1621 professor i filosofi, men det blev skiftet ud med et andet i teologi, da kongen i 1630 oprettede et nyt professorat i faget. Brødrene Jesper og Hans var altså samtidig professorer i teologi ved Universitetet. Allerede i 1638 blev Hans Rasmussen Brochmann revet bort af en smitsom sygdom. Han var gift med Drude Thomasdatter Finke (1604-1671), der skænkede ham seks børn.

Endelig skal sønnen Jacob Rasmussen Brochmann nævnes. Han blev magister i 1617 og samme år rektor ved Herlufsholm. Han døde under en rejse til Meissen i 1621.

Giessing¹⁹ nævner flere børn af Rasmus Sørensen og Bodil Jacobsdatter, men han er på det punkt meget usikker på fæste lid til, og den tilhørende stamtavle virker ikke så lidt rodet. Desuden mangler han Giertrud Rasmusdatter Brochmann.

Søren på Bovnsgård ved Javngyde

Søgen efter stamfaren til slægten Brochmann ad vejen over Rasmus Sørensen og hans børn har ikke givet nogen løsning af problemet. Derfor må vi se, hvad vi kan få ud af at besøge hans fødested, som dels er angivet på epitafiet, dels på tingsvidnet fra 1646.

De fire søskende, der nævnes i tingsvidnet fra 1646, havde altså en far Søren på Bovnsgård nord for Ravnø ved Javngyde i Gern Herred. Spørgsmålet er så, om der kan identificeres en Søren, der fik børn på Bovnsgård i 1530-erne. Samtidig litteratur findes ikke, og af tingsvidnet bliver vi blot vidende om, at børnene havde Sørensen eller Sørensdatter som patronymikon. Først

når vi kommer op i 1700-tallet, findes der litteratur, der fortæller noget. Forsigtigst er "Wormernes Stambog"¹⁵³ fra 1720-erne, der skriver: "Slegt linien, saa vit mand har fundet, er som følger Søren Brochmann, hvis søn har været Rasmus Sørensen Brochmann Borgmester i Kiøge ....". Det må betyde, at de har navnet fra andre, som ikke er nævnt og antagelig ikke kendes. Mest vild er Christopher Giessing¹⁵ (1781), der uden belæg fører slægtslinien tilbage til gamle Jesper Brochmann og forsyner ham med sønnerne Søren og Vincentz. Andre 1700-tals forfattere kommer let om ved spørgsmålet, idet de som en selvfølge og uden forklaring begynder med Søren Brochmann, fx Hans de Hofman (1755²³). Også Anders Petersen (1881³⁶ og 1888³⁷) skriver både Søren Brochmann og Rasmus Sørensen Brochmann, selv om han i brevveksling i 1879 udtrykker tvivl om rigtigheden, fordi beviset mangler (Byhistorisk Arkiv i Køge³).

Konklusionen af alt dette må være, at der aldrig har eksisteret en Søren Brochmann på Bovnsgård og måske heller ikke en Rasmus Sørensen Brochmann som borgmester i Køge.

Men hvem var så *Søren* på Bovnsgård? Slår man op i Trap: Danmark, ser man, at stedet hed Bouns, og at det i 1573 hed Boffuensgaardt. Dette navn må være taget fra Skanderborg Lens regnskaber 1573/75, hvor stavemåden er nøjagtig den samme. Disse regnskaber fortæller i øvrigt, at fæsteren på den tid var Niels Olufsen, som i landgilde betalte: Rug 2 ør., Biug 2 ør., Haffre 1 ør., Smør 1 fr., 1 Brendsuin, 1 Lamb, 1 Gs (gås), 2 Høns, 4 Hoffheste og 2 Iegerheste (jægerheste). Man må tro, at forgængeren *Søren* har haft lignende betingelser.

En ør. vil sige 1 ørtug korn, hvis størrelse er afhængig af kornarten. For rug 10 skæpper, byg 12 skp. og havre 20 skp. Til yderligere forklaring gik der 8 skæpper på en tønne. En fjerding smør vil sige en kvart tønne. Brændsvin er brændmærkede svin på olden i skovene (Ordbog over det danske Sprog). Der var ikke tale om heste, der skulle leveres i landgilde, men derimod om, at der skulle være foder til så mange heste, når hoffet gæstede Skanderborg. Med hensyn til de to typer heste bestod den nok snarere i forskellige slags gæster og deres hyppighed end i hestene som sådan.

Mulighederne for at finde *Søren* synes hermed udtømte, men på nordsiden af Mossø var der dog Øm Kloster, som vides at have haft meget jordegods spredt vidt omkring i Jylland. Det kunne da være af interesse at se, om Bovnsgård hørte til det. Øm Klosters jordebog fra 1554 er bevaret, og i den er der en liste over klosterets fæstere. Blandt dem står virkelig Bovns (stavet Buons) i Tulstrup sogn, men der står ikke noget om, at det var en gård. Fæsteren hed Sørn Mickelssen, og det snerper, men beviser intet, for der kan jo have været en anden Søren før ham. Mere vigtigt er det, at det hermed kan slås fast, at de fire søskende voksede op på Bovnsgård, da den var fæstegård under Øm Kloster.

Gårdens "landgilde" til klosteret var 1 pd. roo (pund rug), 1 pd. big (byg), 1 fj. smør (en kvart tønne), høns, gæs, lam, lymsten (limsten), vedt (ved), Jergrij (jærgergæsteri), Degendkorn (en afgift til degnen af det høstede korn i form af kerne) og Brendsuyn (brændsvin). Da 1 pund var 3-4 tønder, er der tale om en større ydelse i korn end ca. 20 år senere. Det mest interessante er dog den store forskel i ydelseernes sammensætning. Øm Kloster havde helt andre behov end Skanderborg Slot. Mindre forekomster af limsten fandtes flere steder men transporten var ofte lang, så det har været et meget tungt arbejde at bryde og transportere dem. Som sådan har limstenen næppe noget at gøre med Øm Kloster, der hovedsagelig var bygget af munkesten brændt i egen ovn.

Betalingen af degnekorn lyder nærmest som en opfordring til at spørge, hvor Rasmus Sørensen har fået den uddannelse, der bragte ham så vidt, som han kom? Vi kender nogle få sådanne eksempler fra danmarkshistorien i Morten Børup (1446-1526) og Hans Tausen (1494-1561), der begge kom fra bondestanden. Her er altså endnu et, og der har nok været mange flere, som vi bare ikke har hørt noget om.

Der vides intet om Rasmus Sørensens skolegang, og selv om vi må tro, at degnen har lært den kvikke dreng at læse og skrive, er det svært at forestille sig, at det har været uddannelse nok til 17 år gammel at blive skriver på Bremerholm, som der står på epitafiet i Køge Kirke. På den anden side er det slet ikke sikkert, at han har gået hjemme på Bovns i alle årene. Han kan jo være kommet til København meget tidligere og med muligheder, vi ikke kan ane.

Sørens anden søn Enevold, der skal have boet i Linå ved Silkeborg, kendes kun fra tingsvidnet i 1646 og så fra det faktum, at broren borgmester Rasmus Sørensen opkaldte en søn

efter ham - eller måske morens patronymikon. De to søstre blev som nævnt gift og bosat i Illerup i Dover sogn. Om Maren Sørensdatter ved vi kun, at hun blev gift med Søren, og at de havde sønnen Niels Sørensen, medens *Kirsten Sørensdatter* blev min ane, som vi ser nedenfor.

Gådens løsning ?

På Rigsarkivet talte jeg en dag med én af arkivarerne om Brochmann og nævnte, at jeg ikke troede på, at det var en adelsslægt, som det ellers flere steder er nævnt i litteraturen. Det tror jeg heller ikke, sagde han. Jeg er selv nede fra egnen og kender godt Brochmann, måske findes der noget under "Borgerlige Slægter", jeg skal prøve at se. Da han kom tilbage, medbragte han fra Håndskriftsamlingen et chartek med mærket "Borgelige slægter Brochmann Pk. 1". Det indeholder 3 dokumenter - Borgs. B. 14, B. 14a og B. 14b.

Dokument B.14 er en stor flot stamtavle over den nuværende Brochmann-slægts oprindelse tegnet på meget kraftigt papir (måske håndgjort papir). Uden på den flere gange foldede stamtavle står der: "Gen. Her. Selsk. Pap. Borg. S.", hvilket jeg tolker som "Genealogisk Heraldisk Selskabs Papirer, borgerlige slægter". Det senest anførte årstal på den er 1739, der da må være det tidligste tidspunkt for fremstillingen. Overskriften gengives her i tilsvarende kunstfærdige opsætning.

Slægte Linie

over

Den Belædle, Høxerærdige, Høylærde og meget Fornemme

Brochmænners Familie.

Den Første af Familien med det Eil - Navn Brochmand

Hvorfra Familien til vor Tid har floreret

var Søfren Brochman En Fornemme Borger ubi Kiøge i Sædland

Rasmus Brochmand Sørens Søn Borgmester ubi Kiøge, som ved Døden afgang d. 20 Junii A^o 1599. hvis Hustru var Bodel Jacobs D: med Hende avlede Hand . . . . o. s. v.

Dette dokument har jeg ikke set citeret noget steds. Hvem der end har tegnet og dikteret teksten, er det sket ud fra den viden, de havde. Med den nuværende viden er det let for os at se fejlene, men selv om vi derfor skal være kritiske, behøver vi ikke at anse dokumentet for værdiløst.

Det flotte epitafium i Køge Kirke har givetvis imponeret dem (det er en biting, at man ved læsningen af dets tekst har fundet, at der står "20 Junii" i stedet for "20 Janv.". V'ets to grene er blevet til to i'er). De har simpelthen ikke kunnet tænke sig andet, end at faren til en betydelig borgmester og farfaren til Sjællands biskop kunne være andet end en fornem mand fra byen. En sådan Søren Brochmann har imidlertid aldrig eksisteret i Køge. Som vi så det ovenfor, var borgmester Rasmus Sørensen født som søn af en fæstebonde på Bovnsgård ved Javngyde under Øm Kloster i Jylland, og om ham ved vi ikke andet, end at han hed Søren.

Som jeg ser dokumentet, er det vigtigste ved det, at der her for eneste gang står, at navnet Brochmann begyndte som et tilnavn, og som sådan er det hele blot et banalt tilfælde af det, der så ofte ses i slægtsforskningen, nemlig at et tilnavn med tiden bliver et fast efternavn. Det kan

være det, der er årsagen til, at alle børnene åbenbart har fået det på én gang - måske er det begyndt med Jespers dåb og det blotte kendskab til den gamle kancellisekretær Jesper Brochmann (1488-1562). Nedenfor skal vi se på, om det holder.

Dokument B.14a er et 4 sider langt skrift om præsten til Ude- og Oppesundby Christian Gudmandsen Brochmann, skrevet af sognepræsten i samme sogn Sigvard Lyche (død 1735), men dateret Hjørlande Præstegaard den 27/4 1724. Det var jo her Gudmand Svendsen var præst og sønnen født. Bortset fra flere detaljer er der intet nyt i denne tekst, men indlagt i det findes dokument B.14b, som må siges at være både nyt og interessant.

Dokument B.14b er et 9,5 x 16 cm. stort stykke meget fint papir (pergament ?) med et farvelagt kobberstik, som viser et næsten kvadratisk våbenskjold, hvor der på himmelblå baggrund er en rød hund med gyldent (guld?) Halsbånd. Hunden står på bagbenene og gør op mod et månesegl øverst til venstre. Under den er der tre gyldne franske liljer. Over skjoldet er der en hjelm med lukket visir og derover igen tre franske liljer, begge dele gyldne. Omkring skjoldet er der gråblåligt løv. Skjoldet er gengivet på omslagets bagside. Øverst på papiret står der Margrethe Brochmann, hvilket ikke umiddelbart siger så meget, idet der jo kan laves snesevis af aftryk, så der simpelthen blot kan være tale om en foræring. Kobberpladens tryk mod papiret ses tydeligt. På bagsiden er der aftryk af et segl, hvis omskrift næsten er ulæselig. Arkivar Michael H. Gelting kunne læse, "... SELSKABS SEGL", hvilket blot siger, at ovennævnte selskab har stemplet dokumentet som dets ejendom. For øvrigt anfører museumsinspektør Arne Hoff²⁴⁾, at adeliges forsøg på at hævde deres eneret til at føre våbenskjold aldrig er blevet anerkendt. Deri må ligge, at en del borgelige har ført våbenskjold.

Billedet svarer nøje til beskrivelsen af våbenskjoldet i Danske Magazin¹⁰⁾, hvor det tillægges biskop Jesper Brochmann og hos Hans de Hofman²⁵⁾, der i forbindelse med omtalen af biskop Jesper Brochmanns formueforhold har en fodnote om den Mester Jesper Brochmann og skriver "Det Brochmanniske Vaaben er i vores Manuskript antegnet at være en Ulv i blaa Skiold ... o.s.v.". Derefter udtrykker han tvivl, fordi han i Danske Magazin har bemærket, at der dér er vist et andet våben for Mester Jesper Brochmann. Jeg mener, at det snarere må være en signet, der er gengivet i Danske Magazin og her side 21.

Med tanke på en foræring, må det være rimeligt at overveje, hvem giveren kan have været. Biskop Jesper Brochmanns brorsøn, Hans Enevoldsen Brochmann var fra 1646 en tid præst ved St. Nicolai Kirke i København inden han blev biskop i Århus. Han havde netop en datter, der hed Margrethe Brochmann. Det er vel ikke et urimeligt gæt, at biskoppen har foræret sin brorsøns datter et eksemplar af våbenskjoldet. På den tid var Jesper Brochmanns egne børn døde - senest Christian Brochmann som 23-årig i 1638. Se også side 10. Vender vi tilbage til Hans de Hofmans artikel, finder vi på hans anetavle over slægten Brochmann anført, at nævnte Margrethe Brochmann var gift med assessor Peder Hofman til Hammergaard og antagelig en ældre slægting til Hans de Hofman. Måske er det på den baggrund, han henviser til "i vores manuskript". På den baggrund vil jeg tro, at der er tale om biskop Jesper Brochmanns våben, der ved en lejlighed er foræret til Margrethe Brochmann.

Disse betragtninger leder tilbage til Gudmand Svendsen og Anna Sørensdatte Brochmann i Jørlande, hvor den københavnske familie var flink til at møde op, når der var barnedåb. I 1640 fik de døbt en søn Christian Gudmandsen Brochmann - antagelig som den første søn i slægten efter Christian Brochmanns død. Da pastor Lyche i 1724 sad og skrev om dem, havde han endnu en baggrund. Thomas Kingos hustru i Slangstrup, var jo niece til biskoppens hustru og opvokset i deres hjem. Det gør det måske knap så tilfældigt, at våbenskjoldet netop er fundet iblandt disse papirer.

Bodil Jacobsdatters aner

Efter at have konkluderet, at en søgen efter slægten Brochmanns herkomst ad vejen over borgmester Rasmus Sørensen endte blindt, måtte jeg ty til at søge efter Bodil Jacobsdatters slægt i København, hvilket på forhånd syntes vanskeligere end at finde den berømte nål i en høstak. Herefter var der kun det usandsynlige held tilbage. Lad os lige kaste et blik på det!

I 1943 udsendte K. U. Ramsing³⁹⁾ bind II, "Strand Kvarter", af værket "Københavns Ejendomme 1377-1728". Det havde jeg tidligere været inde at se i under søgning efter min kones fjerne forfædre. Det var da værd at prøve igen, og sandelig om ikke det gav pote.

I Københavns Strand Kvarter havde hovedgården matr. Nr. 51 og de mindre grunde matr. 25, 26 og 27 været kendt siden 1377, og siden 1468 været ejet af slægten Dringelberg, som ellers boede i Malmø.

Henrich Dringelberg og Kirstine havde sønnen Peder Dringelberg, som var gift med Helle Arildsdatter Hake. Peder Dringelberg nævnes allerede i Herredags Dombogen i 1537²³⁾ som borger i København, hvor han formentlig overtog familiens gård efter reformationen. Han døde før den 10. Maj 1566 og efterlod sig foruden denne gård tillige en gård i Malmø til sameje for sine børn. Den 10. Maj var der mageskifte, hvorved sønnen Henrich Dringelberg fik gården i Malmø, og svogeren Jacob Truelsen på sin hustrus vegne - hendes navn nævnes ikke, men hun har altså heddet - Pedersdatter Dringelberg - gården Matr. Nr. 51, 25-27 i København. Han udstykkede den, men beholdt selv Nr. 51. Sådan skriver Ramsing altså, men vi skal nedenfor se, at det ikke altsammen holder vand.

Ved sin død efterlod Jacob Truelsen sig to døtre, af hvilke den ene, Bodil Jacobsdatter var gift med Rasmus Søffrensen Brochmand, borgmester i Køge, står der. Han ejede halvdelen af Matr. Nr. 51, og den 29. september 1587 solgte Rasmus Søffrensen denne for 365½ Sldr. 1 Mk. 6 Sk. til sin svoger Jacob Johansen Skipper, der var gift med Dorete Jacobsdatter, som ejede den anden halvdel af gården. Skødet blev imidlertid først tinglæst i 1593, og da var Dorete Jacobsdatter blevet enke. Hun døde før 1607.

Det dokument Ramsing henviser til findes i Håndskriftsamlingen under Københavns Gårde og Huse (Registratur 30. 1. Afd. Fasc. 5, art. 2.) og er det ovennævnte tingsvidne fra Københavns Byting af 12 Dannemænd og med skriftlig fuldmagt fra borgmesteren i Køge Rasmus Sørensen. Tingsvidnet handler såvel om hans som hans svigerinde, Dorete Jacobsdatters (enke efter skipper Jacob Johansen) salg af hver deres part af ejendommen. Samme tingsvidne omtaler også Christopher Walkendorf til Glorup, der i 1587 havde købt det mindre matr. nr. 25, som han brugte til "vedhammer" (grund til stabling og opbevaring af brændsel), selv boede han lige over for. Dokumentet ligger som det eneste i en "æske" med centimeter tyk træramme større end A3 format og med bund og låg af tyk stift karton. Dokumentets omslag er fæstnet til æskens ramme. På æskens ryg står "Kbh. Tillæg 1593 febr. 19". Den ca. en snes linier store tekst er noget af det flotteste, jeg nogensinde har set - nærmest kaligraferet. Vigtigst er dog, at Rasmus Sørensen nævnes flere gange, medens navnet Brochmann ikke forekommer i dokumentet. Det har Ramsing altså tilladt sig at tilføje i 1943.

Ramsings oversigt³⁹⁾ åbnede op for en lang række dokumenter, der giver mulighed for at få indblik i Bodil Jacobsdatters slægt og endelig for opstilling den samlede anetavle.

Forfædre af slægten Dringelberg

Møntmester Henrich Dringelberg

I den kendte litteratur staves navnet skiftevis Dringelberg eller Dringenberg²⁹⁾. Jeg har valgt at bruge det første, fordi det generelt er det, der anvendes. Slægten er af skånsk uradel (Thiset & Wittrup⁵⁰⁾), selv om en fjern, ukendt ane måske kom fra Dringenberg øst for Paderboen i Westfalen³⁸⁾. På dens våbenskjold er tre roser stillet i trekant. Skjoldet er ens for alle personerne, medens dets omgivelser varierer (sigilerne F xliii, 1-5⁴⁹⁾). Den ældst kendte Henrich Dringelberg nævnes som borger i København 14/9 1451, og det var nok på den tid han kortvarigt var rådmand. I 1455 byggede han gård i København og samme år blev han kong Christerns møntmester i Malmø og var det indtil 1485. Det kan i den forbindelse nævnes, at professor Erik Arup¹⁾ fortæller, at - bortset fra Visby på Gotland - var Malmø siden 1448 det eneste sted i det egentlige Danmark, hvor der blev slået mønt på den tid. I 1457 nævnes han også som foged og tolder i Malmø. Samtidig var han kongens guldsmed, hvilket ses af, at han den 14/8 1458 fik kvittering for guld, sølv, stene og perler, som han havde forarbejdet for kongen⁹⁾.

Møntmester Henrich Dringelberg handlede ikke sjældent jord og ejendom. Selv boede han i gården matr. 4 i Strand Kvarter, der kaldes møntmesterens gård eller *curia monetari*. I 1468 købte gård mellem Købmannegade og Læderstræde i København., i 1474 matr. nr. 50, og omkring matr. nr. 51 (kaldet hovedgården), 25, 26 og 27 foregik der en hel del handel og pantsætning af jord m.m., så det i 1488 kunne konstateres, at Henrich Dringelberg havde "fuld adkomst til den jord, hvorpå han mere end 30 år tidligere byggede sit hus"³⁹. Det fører for vidt at omtale alle Henrich Dringelbergs ejendomshandler.

Det vides ikke, hvornår den gamle Henrich Dringelberg døde, men A. Thiset⁴⁸ nævner, at han den 30/11 1494 købte en grund af ærkebiskop Jens Brostrup (1472-1498)¹¹ i Lund, og han nævner ham igen i 1495. Endnu den 4/5 1497 udsteder den forud møntmester et pantebrev til sin søn præsten Johan Dringelberg¹¹. Et skøn over hans livsmål fører til, at Henrich Dringelberg må være født senest i midten af Erik af Pommersens regeringsperiode (kronet som Nordens konge i Kalmar 1397 - reelt konge 1412-1439).

Ved St. Peders Kirke i Malmø byggede Henrich Dringelberg omkring 1460 med borgmester og råds samtykke et kapel bagved koret³⁸. Møntmesteren havde børnene Johan Dringelberg og Dorothea Dringelberg. Johan Dringelberg blev præst ved St. Peders Kirke og havde der farens kapel. I 1501 arvede han sin fars gård tvært over for Helliggeist (Helligåndskirken)³⁸ i København, men han gav den med søsterens og svogerens samtykke til sin kære fars kapel i kirken i Malmø³⁹. Johan Dringelberg døde o. 1512.

Axel Tellefssøn og Dorothea Henrichsdatter Dringelberg

Om dem vides der ikke meget ud over, at de boede på gården i Malmø. Det vides hverken, hvornår Axel Tellefssøn døde eller hvornår Dorothea Dringelberg indgik sit andet ægteskab med Jep Jensen. Måske er hun kommet til Maribo Kloster efter hans død. I forbindelse med Dorothea Henrichsdatter Dringelbergs sigillum (F xliii,2) har Thiset nævnt hende som Jep Jensens efterleverske og noteret "Maribo Kloster juli 22 1511"⁴⁹. Den 8. november samme år forærede hun en gylden krone og andre guldsmykker til Vor Frue i København (sag 312³⁴). Betingelserne for opbevaringen af denne gave bekræftes på hendes svigerdatter Kirstines vegne af to rådmænd (sag 427³⁴) i København den 17. Oktober 1530³⁴ - se nærmere næste slægtled nedenfor.

Endnu en finurlig sag involverer Dorothea Dringelberg. Den 3/2 1512 skrev biskop Johan Jepsen (Ravensberg) af Roskilde til kong Hans og bad ham hjælpe sig⁸. Biskoppen havde i sin tid, da han skulle til England i kongens ærinde, pantsat nogle klenodier hos møntmester Henrich Dringelberg. Nu havde han uden held henvendt sig til møntmesterens datter for at få klenodierne igen. Jeg ved ikke, hvordan sagen sluttede.

Dorothea døde o. 1519. Hun og Axel havde to sønner, Henrich Dringelberg som fik gården i Malmø og blev den, der førte slægten videre - nedenfor skal vi se et glimt af ham - og Steffen Dringelberg (død o. 1533), der blev værge for kapellet i Malmø efter morbroren, men ellers havde sit virke som præst ved domkirken i Lund. I 1532 var han som "apostolica notarius publicus" pennefører ved valget af Torben Bille til ærkebiskop [1532-1536, meget papistisk, fængslet som en af de første efter Grevens Fejde¹], da Aage Sparre resignerede⁴².

Den 31. Juli 1737 førte brorsønnen Peder Dringelberg og Øland Gjødese en sag til doms ved Herredagen om arven efter ham. Heraf ser vi, at Dorothea Dringelberg og Axel Tellefssøn også havde to døtre, nemlig Margrethe Dringelberg der var gift med rådmand i Kølne Peder Flomme og en afdød datter, som havde været gift med Claus. Deres barn, Anne, var nu gift med ovennævnte Øland Gjødese²³. Dommen var meget lempelig, idet hver fik lov at beholde det, de hver især allerede havde, men svær for dem, der ville have mere.

Henrich Dringelberg og Kirstine Pedersdatter

Oplysningerne om dem er yderst sparsomme. Vi mødte lige Kirstine ovenfor. Hun nævnes dels borgerke i Malmø, dels husfrue Henrich Dringelbergs og var altså borgerlig og han

adelig (Thiset: sigil F xliii,3) (sag 446 1530³⁴). Selv om der står, at hun fører sagen på sin mand Henrich Dringelbergs vegne, må han være død før den tid, idet Thiset noterer "Kirstine Pedersdatter enke 2/7 1528 efter Henrik". De havde sønnen Peder Dringelberg, som selvfølgelig er navngivet efter morens patronymikon.

Næsten samtidig var der i Danmark en yngre Henrik Dringelberg, som jeg kommer lidt nærmere ind på nedenfor. Hos Flensmarck¹⁴) er de helt klart byttet om. Han har ikke set sagen fra 1530³⁴).

Peder Dringelberg og Helle Arildsdatter Håke

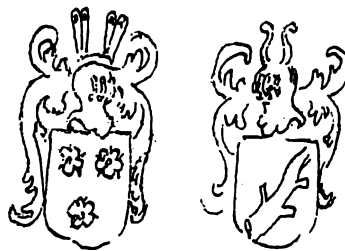
Peder Dringelberg og hans hustru er omtalt i den indledende oversigt ovenfor, hvor også arvedelingen efter dem den 10. Maj 1566 nævnes. Det viste sig, at vi skulle langt tilbage i tiden for at finde deres "begyndelse". Ramsing skriver, at Peder Dringelberg allerede står i Herredags Dombogen 1537. Der var han ikke vanskelig at opsøge, idet der som overskrift på retsdokumentet på godt to sider står Peder Dringelberg²³). Ejendommeligt nok havde han den resignerede ærkebiskop Aage Sparre som modpart, og der førtes megen diskussion om han til rette tider havde været til stede på sit mensalgods (bordegodtz) i Lund. Aage Sparre mente nej, og det benægtede Peder Dringelberg ikke, for Malmø havde været i fjendens vold [!], men han var der næste tirsdag. Desuden henviste han til en nyere bestemmelse, end den Aage Sparre havde lagt til grund, og den indeholdt netop en undtagelse for Malmø på grund af situationen [selve uregelmæssigheden har åbenbart fundet sted under den nylig afsluttede "Grevens Fejde"]. Peder Dringelberg klarede frisag og fik lov at beholde sine ejendomme.

Thiset har ham ikke med i sit store værk om adelige sigiler⁴⁹), men det er alligevel takket være Thiset⁴⁸), at vi kender Peder Dringelberg ret godt, for han nævner ham flere gange og kan sluttelig konstatere, at han har set hans ligsten i Lund Domkirke, for ikke alene nedskrev han teksten langs foden af ligstenen: "HER ligger begravet erlig och velbyrdig Mand Peder Dringelberg canike vdi Lund som døde den xxvii Janva. Ano. mdlxiii [1564]", men han tegnede tillige de to våben, der var indhugget i stenen. Det ene med Dringelbergernes tre roser, den anden har en halvt liggende træstamme med afsavede grene. Billedet på stenen viser en mand holdende en bog, og han er uden rustning.

DRINGELBERG.

Møntmester Henrich Dringelbergs
våben tegnet af Storck⁴³)

Kannik Peder Dringelbergs våben.
Skitse tegnet af A. Thiset efter
ligsten i Lund Domkirke⁴⁸)

Flensmarck¹⁴) bringer primitive småskitser af de to våben på Peder Dringelbergs gravsten. Den ene har de tre roser og samme hovedpryd som hos Thiset, men det andet er så afvigende, at det er vanskeligt at tro, at de stammer fra samme sten. Værre er, at han bruger det til at antyde et tilhørsforhold til en anden adelig slægt. Det er så gyngende grund, at jeg må fastholde min støtte til Thiset.

Som kannik fra den katolske tid kan han vel næppe have været gift før efter reformationen. På den anden side kan det heller ikke være ret meget senere, for vi møder børnene omkring 1560 som voksne.

Der står meget lidt om Helle Arildsdatter Hake i litteraturen, men hun står i ét dokument, der i herværende undersøgelser overskygger alle andre. Det er sag nr. 531 af 22. oktober 1551 i Københavns Diplomatarium³⁴) og originalen i "Tegnelser over alle landene 1548-1551" i Danske Kancellis arkiv⁴⁷). Jeg har studeret sagen, der drejer sig om forlig i en trætte mellem Peder Dringelbergs hustru Helle og Anne Oluf Hansens efterleverske. Kong Christian III sad selv i forsædet med kansler Johan Friis til Hesselager ved sin side. Det kan nok undre i en sag af den størrelse, men det skal nok tages i betragtning, at Peder Dringelberg var adelig og, som vi skal se Helle ud af betydelig slægt. Det centrale i sagen for os er, at der står:

"Ther till suarett oss elskelige Jesper Brockmandt, erchedegen vdi Aarhuss", paa hans søster forskrefne Hellis wegne och berette, att forskrefne Helle hagde aldriigh sagdt nogen snack paa Anne Oluffs obenbare, ..." Kongen sluttede sagen med befaling til de to koner, at de skulle blive forligte og være venner.

MAGIST. CASPARI BROCHMANNI.
HAFNIENSIS.

Kancellisekretær Jesper Brochmann (1488-1562).
Kobberstik fra efter hans gravsten, der forsvandt
ved Københavns brand i 1728 (Resens Atlas 1677)

Her fortæller Jesper Brochmann altså selv i retten den 22. Oktober 1551 under kongens og kanslerens nærværelse, at Helle Arildsdatter Hake er hans søster, hvis sag han fører.

Længere nede i dokumentet siger Helle undskyld for de hastige ord og anfører, at hun og Anne jo var i nær slægt. Det er da en vurdering værd! Det viser sig nemlig, at Anne og Oluf Hansen havde sønnerne Hans og Matz. Den 7/6 1568 skødede Hans Olufsen en søbod til borgmester Arild Hake, sin nære frænde. Broren Matz Olufsen, Henrik Dringelberg, borger Jacob Truelsen og Johan Brockmand hængte deres segl under - sidstnævntes kun en kuglerund klump voks. Dette dokument bestyrker den tanke, at Anne Olufs var datter af – Brochmann³⁴).

Pludselig fik vi at vide, at Jesper Brochmann og Helle Arildsdatter Hake er søskende - eller rettere halvsøskende som vi skal se om lidt. Allerede to år senere bekræftes det i et lejevæb af 19/3 1553 til borgmester Arild Hake, hvor "myn kjære broder erliig mandt Jesper Brochman, erchidegen ij Aarhus" er et af vidnerne (K. D. bd. VI sag 166 Jfr. III sag 35³³). Det var i øvrigt samme år, som Jesper Brochmann fik en gård under St. Nicolai Kirke men beliggende skråt over for Helliggejst Kirke (Helligåndskirken) og altså på Amagerortv.

Slægtsforholdet bestyrkes yderligere i et skøde udstedt af borgmester Arild Hake den 18/6 1572, hvori han til vitterlighed blandt andre har Henrich Dringelberg, som han kalder "min søstersøn" (K. D. bd. I sag 329³⁴).

Ved ovennævnte mageskifte efter Peder Dringelberg den 10. Maj 1566 nævnte jeg, at sønnen Henrich Dringelberg fik ejendommen i Malmø, medens datteren, hvis fornavn aldrig er fundet, fik gården i København sammen med sin mand Jacob Truelsen. Derimod nævnes der intet om, hvad moren Helle Arildsdatter Hake fik, men hun må have fået en hel del, for da der den 4. November 1583 blev skrevet skøde på en nabogård, nævnes det, at den lå "vesten for Helle Peder Dringelbergs gårde". En af dem var gården på matr. 14, som Arild Hake d. æ. havde i 1514, Peder Dringelberg i 1553 og hans enke Helle Arildsdatter Hake i 1583³⁴ - sammenlig sagen fra 1553 ovenfor. I dokumentet fra 1583 står der godt nok "Helge Peder Dringelbergs ....", men det må anses for en trykfejl. Peder Dringelberg døde jo næsten 20 år tidligere, og havde han haft en søn Helge, havde hele dennes navn vel stået i dokumentet. I øvrigt ville navnet Helge være helt udenfor slægtens tradition. Dokumentet er tillige ejendommeligt ved, at teksten slutter med o.s.v. og således ikke er afsluttet med henvisning til oprindelse. Derfor er det umuligt at opsøge originalen i arkivet.

Vi tager nu på besøg hos slægten Hake for at få nogle ting på plads, inden vi besøger Jacob Truelsen og hans hustru.

Forfædre af slægten Hake

Arild Hake d. æ. og Arild Hake d. y.

Umiddelbart ser det ud til, at man har været i vildrede med stavemåden af både for- og efternavn af Arild Hake d. æ. Da der imidlertid ikke kan være tvivl om, at der hele vejen er tale om den samme person, bruger jeg navnet Arild Hake - nu og da med tilføjelsen "den ældre" og senere "den yngre" for at skelne. Faktisk kunne jeg godt tro, at Arild Hake d. æ. var en fremmed fugl, der havde slået sig ned i byen.

Arild Hake d. æ. nævnes 1505 til 1519. Først at han i 1505 boede i et hus ved Amager Torv³³). I efterretninger om byens regnskaber i 1505 ser man, at han er en betydelig kreditor, som byen skylder penge for udført arbejde³⁴). Før 1514 opførte Arild Hake en del lejevæbder på Østergade. Dem, eller en del af dem, mageskiftede han den 7/10 1514 med Vor Frue Kirke³⁵). Den 7. Oktober 1514 bor Arent Hake den ældre på matr. nr. 14 i Strand Kvarter, og samme dag køber Arild Hake den ældre matr. nr. 15 lige ved siden af og benævnes i den forbindelse rådmænd³⁴). Siden ejedes den af Arild Hake d. y.³⁴). Fra perioden omkring 1510 til 1514 førtes en fortegnelse over våbenført mandskab. Heri står der under Strand Rodemål, at Arild Hake stiller "sielff iijj" (selv fjerde), hvilket betyder, at han stiller fire udrustede mand, hvoraf han selv er den ene. Heraf kan vi ved sammenligning med andre forstå, at han hørte blandt de bedre stillede i samfundet³⁴).

Den 14/11 1511 fik Arild Hake d. æ. og to andre københavnske købmænd brev om den begunstige, at "the mwe nw lade vdføre her aff riiget oc indt till Hamborg kiødt, smør, aal oc andre ware ...". De får også oplysning om skib og tidspunkt. Dermed har vi et lille indtryk af, hvad der gjorde ham så formående³⁴.

I et gavebrev til St. Nicolai Kirke i 1517 står "Aryll Hacke" blandt bidragyderne. I 1518 skylder byen iflg. Magistratens Vedtægtsbog endnu (tilacters = til rest) Arild Hake xxvi marck for noget arbejde ved Østre Port³⁵). I 1517 betalte han xxvj marck jordskyld bag Østre Port, og endelig mødte han fredagen nestefter "Santa Lusij Pape" 1519 for det siddende råd på Københavns rådhus. Han var således stadig en af byens kreditorer.

Vi ved, at Arild Hake d. æ. havde stedsønnen Jesper Brochmann og selv to børn. Helle Arildsdatter Hake, som vi mødte ovenfor og Arild Hake d. y. At dette er rigtigt, ved vi fra et skøde af 18. Juni 1572, som Arild Hake d. y. udsteder. Blandt vidnerne nævnes "Henrich Dringelberg min søstersøn" og Jacob Truelsen.

Arild Hake d. y. blev rådmand ved et møde på Rådhuset i 1543, idet der under det år står: "Arild Hacke blef roedmand i Jesu naffn ther efter then sidste contract om tønnerne bleff gjort med K.M. [Kongelig Majestæt] oc hand haffuer betalt forschrwfne lxx [70] daler³⁶". Så vidt jeg kan se, var det ikke længe derefter, han blev borgmester i København og var det til 1575. Da han ret ofte træffes sammen med sin svoger Jacob Truelsen, er det bedst at vente og se, hvad det drejer sig om. I 1576 blev han laugsbroder i Danske Compagni samtidig med Jacob Truelsen, som det er nævnt nedenfor.

Mester Jesper Brochmann og hans herkomst

Vi ved nu, at den gamle kancellisekretær og diplomat Jesper Brochmann (1488-1562) var halvbror til Helle Arildsdatter Hake og borgmester Arild Hake d. y. gennem deres fælles mor. Det ville være spændende at finde noget, der leder videre.

Fra 2/5 1496 eksisterer der en jordebog over Københavns Ejendomme. Heri står det, at Lusse Albritz Brocmantz amme betalte jordskyld af de samme boder (d.v.s. ved Imagertorv og Østergade) (K.D. I s. 296). Det må betyde, at der var småbørn hos Brocmantz, og at konen var i fødebygtig alder. Endvidere var Albricht Brochman tingsvidne den 15/8 1496 ved en sag om en af Graabrødre Klosters Gaarde (K.D. IV s. 245-246).

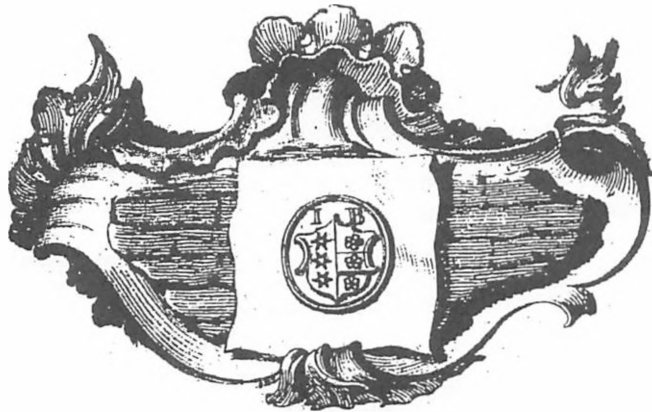
Et fingerpeg får vi måske i næste generation, da borgmester Arild Hake den 18/6 1572 skøbede hus og jord i Helligånds sogn til Albret Albretsen, der jo godt kan have været ovennævnte Albricht Brochmans søn. Jacob Truelsen og Henrich Dringelberg var blandt dem, der hængte deres segl under³⁷.

Ja, men det beviser intet somhelst! Korrekt, men det er alligevel ikke uden interesse, at familien har boet - i hvert fald nær det sted - hvor først Arild Hake d.æ. og senere mester Jesper Brochmann (1488-1562) i sine sidste år fra 1553 har boet³⁸. Ser vi på et kort over Københavns City i vore dage, er det den trekant, der omslutes af Imagertorv, Høshøststræde og Læderstræde ned til Højbro Plads og Ved Stranden.

Denne "Albrecht" Brochman, der levede i København i årene omkring 1500, kan sagtens være kommet til København udefra ligesom muligvis også Arild (eller måske Arnt, Arndt) Hake. Det kunne være meget rart at vide, om det er tilfældet. Ifølge Danske Magazin 1752 er det oprindelig biskop Jens Bircherod (1658 - 1708) i Ålborg og Peder Dyrskjøtt, der fortæller, at faren kom til Danmark i 1478³⁹. Jeg har set Peder Lauridsøn Dyrskjøtt's samling på Rigsarkivet⁴⁰, men deri står intet, og på Rigsarkivet er der intet efterladt af Jens Bircherod.

Ud fra det, vi har set ovenfor, kan stedfaren ikke have haft økonomiske problemer med at sende Jesper Brochmann på Lunds Universitet og videre ud for at lade ham få en god uddannelse. Fra danmarkshistorien kender vi ham som sekretær i Kancelliet o. 1514-1545 og for hans løsning af række vigtige diplomatiske opgaver. I 1542 blev Jesper Brochmann forlenet med Gundsøgård en halv snes km. nord for Roskilde som tak for sin indsats. Der har været sat spørgsmåls ved, om det nu også var et rigtigt len, og var han dermed adelig? Gården havde jo kun

ni tilliggende fæstegårde. Hvad kongen mente om den sag, kan ses af Kancelliet Breve 14/2 1555. Den dag udsendte kong Christian III befaling til lensmændene i Sjælland, Skåne og Smålandene om, at de skulle "udruste væragtige Karle med Harnisk og Værge, da Kongen strax paa Foraaret agter at lade nogle Orlogsskibe løbe i Søen for at holde Strømmene rene". Det måtte ikke være bønderkarle og de skulle have fetalje med til 4 måneder. I listen over de enkelte lensmænd står Mester Jesper af Gundsø anført med 1 udrustet soldat. Til det andet spørgsmål må der svares nej, Mester Jesper Brochmann hverken var eller blev adelig. Han havde et segl med våbenmærke, som han i tidens løb forseglede mange breve med. Sådant et var det megel almindeligt at have. Jeg har gengivet det her nedenfor, sådan som det er kendt fra Danske Magazin 1752.

Kobberstik med det segl, som Mester Jesper Brochmann har lukket talrige breve med under sin lange virksomhed. Gengivet efter Danske Magazin 1752.

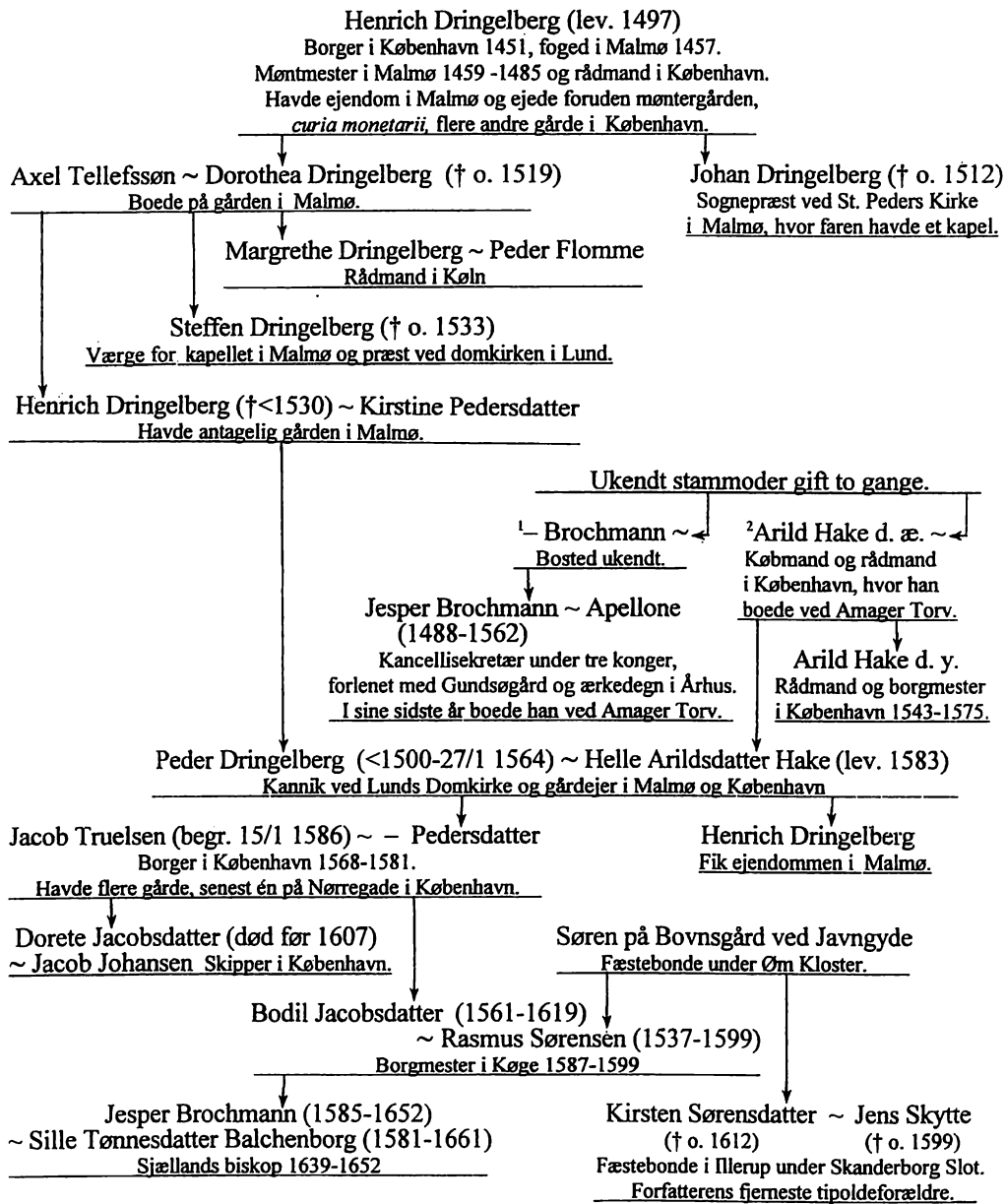
Snart efter at Frederik II var kommet til magten (1559), krævede han alle domkapitlerne undersøgt og pådømme, hvis der var nogen, der oppebar løn uden at residere. Jesper Brochmann, der nu var svagelig, var én af dem, idet han jo boede i København og var ærkedegn i Århus. Han var godt klar over, at der var nogen ude efter "gode ben". Derfor skrev han et brev til kongen den 13. Oktober 1560, hvori han fortalte om sin dårlige førlighed og føjede dertil, at "myn arme Hustru nu liet suarligen siug vnder Guds Hand siiden III. Vger effther poske och er saa forkommen, at jeg ikke wed, nar ieg haffuer henne død eller leffuendis"¹⁰⁾.

Jesper Brochmann beholdt embedet indtil sin død den 11. November 1562, som der stod på den gravsten, der var sat over ham i Vor Frue Kirke. Den latinske gravskrift er bevaret takket være et kobberstik, som Peder Hansen Resen har ladet udføre i 1677 til sit Atlas Danicus. Se også figuren side 18. Derimod kan det ikke siges at være fastslået med sikkerhed, at han var født i 1488. Efter Jesper Brochmanns død skrev Daniel Chrysostomus et latinsk æresvers over ham. Det er deri, det fortælles, at han blev 74 år¹⁰⁾. Noget andet er så, at det ikke kan være meget galt, da der er enighed om, at han blev indskrevet ved Kapitlet i Lund i 1502.

Jacob Truelsen og – Pedersdatter

Vi så ovenfor, at det så sandelig ikke var en fattigmandsdatter, den rige Peder Dringelberg i sin tid giftede sig med. Det var den familie og slægt Jacob Truelsen blev knyttet til, da han giftede sig med datteren, hvis fornavn desværre er ukendt.

Anetavle I

Vi møder første gang Jacob Truelsen den 10. Maj 1566 ved mageskiftet efter svigerfarens død. Som vi så det ovenfor, overtog han og – Pedersdatter gården i København. Måske er de i sin tid blevet viet hos hendes far i Lund og først kommet til byen ved overtagelsen af gården. I hvert fald fik han først borgerskab i byen to år senere og havde det til 1581. I 1576 blev han medlem (laugsbroder) af Danske Kompagni^{34, 38}), hvilket var en æressag og fortæller, at han var en ret højt rangerende handelsmand.

Det kan ses i Københavns Diplomentarium, at familien ikke sjældent handlede jord og ejendom og i den forbindelse skiftevis brugte hinanden som tingsvidner. Især bemærkes, at Jacob Truelsens ofte står der og hver gang benævnes borger - en gang imellem svoger og borger, fx når konens morbror borgmester Arild Hake købte, og hendes bror Henrich Dringelberg i Malmø var vidne. Det vil ikke være rimeligt at remse dem op her. Derfor vil jeg nøjes med at omtale det sidste og mest finurlige, som jeg har fundet i Thisets samlinger⁴⁸). Sedlens tekst lyder sådan:

“Dringelberg, Hendrik aff Waaben, boende i Malmø. 1577 Febr. 6. Widtskøl tilskiøder Hendrik Brahe til Widtskol [herregården Vittskövle i Skåne] to Gaarde i Sjælland i Farringløse [Farendløse midt mellem Ringsted og Haslev] Kirkesogn og 2 Gaarde og et Gadehus i Ølseagle Sogn i Ølby [ca. 3 km. nord for Køge centrum]. Wittlj. Arild Ugerup til Ugerup, Otte Thott til Eriksholm, Mester Baltzer Jacobsen Erkedegn i Lund, H.D’s Svoger og [?] Jacob Truelsens borger i Køhvn.

Alles Hv. og Segl kun No. 5 har ikke beseglet.

Gavnø arkiv ved K. Barner”.

Thisets seddel kræver lidt forklaring: “aff Waaben” sagde mig ingenting, så jeg måtte spørge, hvad der stod? “aff Waaben”, lød svaret. Javel ja, men hvad betyder det? “Nåe ja, han var ridder”. Umiddelbart tør jeg ikke mene andet, for så vidt jeg kan se, er det eneste gang Thiset anvender det begreb i sin meget omfattende virksomhed med gamle adelige slægter. Der er dog det aber dæbei, at han netop her har oplysningen fra Barner. Derfor har han alligevel nok blot været adelig.

Jeg var godt klar over, at Henrich Dringelberg var adelig, men det dér havde jeg alligevel ikke været ude for før. Handelen fandt sted hos Henrik Brahe til Vittskövle, der var gift med Lene Thott. (Se deres epitafium i Gyldendal og Politikens Danmarkshistorie bd. 7, 1989 s. 347, hvor kristusfiguren i væsentlig grad ligner den på epitafiet i Køge).

Otte Tagesen Thott til Eriksholm var gift med Sophie Brahe, en søster til Thyco Brahe. Mester Baltzer Jacobsen var gift med Dorthe Dringelberg, der tilhører en del af slægten, jeg ikke har med her⁴²). Hun hører derimod rimeligvis sammen med Ingeborg Hendrichsdatter, der døde i 1633 25 år gammel, og på hvis ligsten i Køge Kirke der står, at hun var datter af en Hendrich Dringelberg og Maren Baltzersdatter⁴⁶), som jeg ellers ikke har set noget om, før jeg blev gjort opmærksom på Flensmarcks arbejde¹⁴), hvori jeg kunne konstatere, at han er blevet forbyttet med den ældre Henrich Dringelberg i Malmø. Her det jo Peder Dringelbergs søn i næste slægtled, der sælger.

Endelig bør det nævnes, at K. Barner (1836-1903) var toldembedsmand og personalhistoriker og altså samtidig med A. Thiset.

Det kan være en tilfældighed. Alligevel rejser sagen her spørgsmålet, om den daværende rådmand i Køge, Rasmus Sørensen har kendt Jacob Truelsens tre år før, han blev gift med datteren?

Ser vi i Københavns Jordebog for 1581³⁴), står det klart, at Jacob Truelsens også var beskæftiget med jord og ejendom, idet han betalte jordskyld i skilling østen Nørre Port og uden Østre Port samt i marck ved St. Gertrud og af en gård på Nørregade liggende til St. Johannes evangelistes alter.

Jacob Truelsens døde i St. Johannes evangelistes alters gård og blev begravet den 15/1 1586. I den forbindelse nævnes “Vor Frue skoles ligpenge”, og at begravelsen også står nævnt i Sjællands Bispearkiv⁴⁰). Her har vi altså forklaringen på, hvorfor borgmester Rasmus Sørensen i Køge først kunne sælge sin kones arv i 1587.

Man er altid klogere bagefter

I sin tid stillede jeg mig den målrettede opgave entydigt at få afklaret, om der var slægtforbindelse mellem den gamle kancellisekretær magister Jesper Brochmann (1488-1562) og Sjællands biskop Jesper Brochmann (1585-1652). Den opgave mener jeg at have løst. Det kunne

sagtens have været gjort kortere, men man skal se artiklen som en proces, der skridt for skridt endelig fører til resultatet. Jeg kunne også let have gjort den længere, for hvert slægtled havde for det meste flere børn, end jeg har med, og der vides også noget om ægtefælderne. Jeg har bevidst kun taget de personer med, der er fundet relevante for løsning af opgaven. Uanset hvor interessante de kan være, har de ligget udenfor min målrettede opgave. Det vil være et svært og tidrøvende arbejde at få disse krummelurer tilføjet. Den må andre påtage sig.

Jeg troede, at jeg havde gjort en helt ny iagttagelse, men nej, der er ikke meget nyt under solen. Noget af det allersidste, jeg fandt under min søgen, var K. U. Ramsings³⁶⁾ oversigtsartikel om en københavnsk ejendoms historie gennem 550 Aar, skrevet i 1929/30, da han samlede stoffet til det store værk om Københavns Ejendomme. Den står i tidsskriftet "Historiske meddelelser om København". De to titler animerer ikke umiddelbart til slægtsforskning og da slet ikke til at søge Mester Jesper Brochmanns slægtsforhold. Her står de som et led i andre sammenhænge. Det er der bare ingen, der har lagt mærke til. Det er jeg nu ikke så ked af, for jeg har snesevis af andre oplysninger, som aldrig før er set på tryk.

Havde jeg haft en særlig stor fantasi og fundet denne artikel for et år siden, ville det have været "nok" til mit behov at vide, at min fjerneste tipoldemor var søster til en borgmester i Køge, hvis kone havde aner bagud til den gamle kancellisekretær Jesper Brochmann. Bortset altså fra Ramsing, kunne jeg ikke - hvad heller ingen andre har kunnet gøre siden 1600-tallet - finde vejen frem til den rette sammenhæng.

Situationen får mig til at tænke på, at jeg for mange år siden læste om to unge mænd på vandretur. Langt ude så de en høj, stejl bakke og bestemte sig til at gå derop. De fandt også skovstien, der førte dertil, men samtidig så de, at der også var en lift. Den ene af de unge mænd ville helst tage liften, medens den anden ville tage turen ad skovstien. De enedes da om at tage hver sin tur og så fortælle hver sin historie, når de nåede toppen.

Det blev der en god roman ud af. Ham, der havde taget liften, fortalte om den store udsigt og oversigt han havde haft over landskabet under sig. Den anden fortalte i detaljer om den snoede skovsti, hvor der hele tiden var helt nye og anderledes oplevelser, for hvert sving stien slog.

Jeg er glad for, at jeg fulgte den lange snoede sti, så jeg har kunnet skrive en rigtig historie om, hvorfor borgmester Rasmus Sørensen og Bodil Jacobsdatter kaldte deres børn Brochmann.

Op nu haster vi så videre for at besøge folkene i Illerup ved Skanderborg.

Jens Skytte og Kirsten Sørensdatter

Endelig besøger vi borgmesterens søster, min fjerneste tipoldemor, som vi ellers for længe siden mødte ved tingsvidnet i 1646^{36, 37)}.

Som nævnt i slægtsbogen overlod *Jens* gård nr. 4 i Illerup til sin søn *Poul Jensen* ved stedsmål i 1598/99. Antagelig er *Jens* død ikke så længe efter. Tillige ved vi nu, *Morten Jensen* også var hans søn.

Kirsten Sørensdatter var født ca. 1539 på Bovnsgaard og døde på gård nr. 4 i Illerup i Dover sogn efter 1612. Hun blev gift med *Jens*, der er nævnt i Skanderborg Lens regnskaber 1573/75 som *Jens Skøtt*, hvilket rimeligvis vil sige skytte. Hans patronymikon er ukendt.

Den 28. februar 1572, antagelig kort før *Kirsten* og *Jens* overtog gården i Illerup, blev kronens bønder i Illerup ugedagsmænd under Skanderborg Slot og samtidig fritaget for en del andre byrder²¹⁾. Det er næppe tænkeligt, at bønderne har holdt deres egen skytte, og *Jens Skytte* kunne ikke være skytte på egen hånd, med mindre han var krybskytte. Snarere har han været kongens skytte, der sørgede for forsyningen med vildt fra de vidtstrakte skove.

Det var givetvis ikke de ringeste bønder, der fik den slags jobs. Det må svare til forholdene for fiskeriet, hvor min ane *Laurids Pedersen Fisker (Fischer)* stod for det samtidig med, at han havde gården i Alken, og vi ved, at han var særlig privilegeret. Se slægtsbogen side 151.

Det vides ikke, hvornår *Jens Skytte* fæstede gård nr. 4 i Illerup, men i 1573/75 betalte han følgende landgilde: Smør 1 fr., Rug 1 ør., Biug 1 ør., Haffer 1 ør., 1 Lamb, 1 Gs (gås), 4 Høns og 1 Brendsuin, naar olden er.

Den sidste bemærkning gør en forskel. Man vidste dengang som nu, at mængden af olden kunne variere stærkt fra år til år, og skoven til *Jens Skyttes* fæste har været så lille, at der ikke hvert år kunne leveres et brændsvin. Bovnsgård har haft en større skov, hvorfor der ikke er anført nogen pardon.

Sammenlignes den med den landgilde, de andre bønder i Illerup betalte, kan der ikke ses noget, der antyder privilegium, men *Jens Skytte* har nok ikke været både ugedagsmand og skytte.

I Skanderborg Lens regnskaber står der under 1612/13 kort og godt "Førlov efter *Kirsten Jenses* i Illerup". *Kirstens* arveforhold er altså opgjort på det tidspunkt. Hvis hun endnu levede, har hun vel været knap 75 år, og sønnen *Poul Jensen* have stået for gårdens drift i en 12-14 år.

Kort tid efter - i 1615 - fæstede *Morten Jensen* som nævnt Østergård i Hemstok. Derfor må det antages, at *Poul Jensen* har været den ældste.

På tavle 7 side 111 i slægtsbogen vil læseren i øverste højre side af den finde *Lauris Pedersen* gift med *Karen Jensdatter*, hvilket er helt fint, men jeg har hidtil haft den fejlagtige opfattelse, at hun var datter af *Jens Sørensen* i Illerup. I stedet må jeg bøje mig for *Dan Heideners* argumenter og erkende, at hun var datter af *Morten Jenses* søn *Jens Mortensen*, som overtog Østergård i Hemstok efter sin far og havde den fra 1640 til 1661. *Jens Mortensen* var gift to gange og havde i første ægteskab børnene *Søren*, der kom til Forlev, *Laurids* der overtog gården efter faren, *Karen Jensdatter* (død 1683, se Brejl nr. 70³), som altså blev ane i slægten og *Anne*. Således er begge *Jens Skyttes* og *Kirsten Sørensdatters* kendte sønner aner i slægten.

Slægten Dose

Side 136 og 137. Aner nr. 138/139 og 278/279 m. v.:

Dan Heidener har sandsynliggjort for mig, at de to første familier *Dose* skal slås sammen til én, så *Johan Dose Mahler* var gift to gange og med sin første kone *Øllegaard Eilersdatter* fik datteren *Anne Kirstine*, som den 21. januar 1719 blev gift med en afdanket courassier *Jørgen Ommeland*. I 1720 fik de døbt sønnen *Jørgen*, hvor *Johan Dose Mahler* var fadder.

Johan Johansen Dose blev som nævnt gift med *Maren Jensdatter* i Framlev Kirke 27/6 1723. Få måneder forinden 10/2 1723 havde han fået fæste på det halve af det hus, som *Jens Mickelsen* (1648-1725) og hans hustru *Anne Rasmusdatter* (1676-1744) havde i fæste i Lillering under Århus Domsogn. Det har vist sig, at de er *Maren Jensdatters* forældre og dermed hører med til anerne bagud i slægten.

Som nævnt i slægtsbogen flyttede de til Adslev, da sønnen *Hans Johansen* fik fæste på en gård der. Her døde *Maren Jensdatter* og blev begravet den 28. marts 1745 59 år gammel. Mandens død kunne jeg derimod ikke finde. Det viser sig, at *Johan Johansen Dose* eller *Maler (Mahler)* efter sin kones død er flyttet til Vissing, hvorfra han jo stammede. I Veng kirkebog står der under 1748: "Dom. 11. post Trinit. d. 25. august blev *Johan Johansen Maler*, som var fra Veng, begravet 1748 65 år gammel". Årsagen, til at der står sådan, må være, at han er kommet tilbage til sognet. Han har været en urolig sjæl denne *Johan Johansen Dose Ma(h)ler*. Efter sin barndom i Vissing var han courassier i en årrække, så blev han gift med *Maren Jensdatter* og boede i samme hus som hendes forældre i Lillering. Da deres søn, *Hans Johansen* overtager en gård i Adslev, flytter de med dertil, hvilket nok har været lidt træls for den afdankede rytter, så da døden skar båndet over, flyttede han tilbage til sin fødeegn.

Slægten *Johansen Dose* findes også andre steder, men jeg har ikke kunnet få dem til at hænge sammen med dem, der hører til min slægt.

De var begge fra Firgårde

Side 137/40:

Ved mine undersøgelser fandt jeg ikke *Poul Rasmussen* (1664-1712) og *Mette Rasmusdatters* (1676-1747) vielse. Dan Heidener har gjort mig opmærksom på, at der i Veng Kirkebog for år 1700 står, at *Poul Rasmussen* af 4-gårde blev trolovet med Niels Niensens steddatter *Mette Rasmusdatter* og gift den 19. september. Dan Heidener rejser derfor tvivl om, at *Rasmus Laursen Smed* og *Else Nielsdatter* i 4-gårde er hendes forældre. Samtidig anfører han *Mettes* data, som jeg mangler. De viser, at hun var 14 år, da *Rasmus Laursen Smed* døde (Brejl¹⁾ 248). Kort efter *Poul Rasmussens* død i 1712 (Brejl 866) blev *Mette Rasmusdatter* gift med Jens Pedersen fra Bomholdt. Sammen fik de kun datteren Karen døbt den 19. november 1713. I den forbindelse har jeg i slægtsbogen noteret, at de tre af fadderne hed Nielsen og nok var morbrødre. I mine notater står der, at det var Knud Nielsen og Laurids Nielsen i Firgårde, medens den tredje netop var Niels Nielsen i Vissing, som jo ligger i Veng sogn. Det kan imidlertid ikke forklares, hvorfor *Mette* var steddatter hos Niels Nielsen, når hendes mor først døde i 1716. Måske har hun snarere været plejedatter.

Side 144:

På denne side har jeg endnu en slægtsgren, der begynder med *Jacob Thomsen* (1620-1695) og *Kirsten Eriksdatter* (død 1696) på gård nr. 2 i Firgårde. Nu viser det sig, at hans forældre og bedsteforældre også synes at være kendt. I Skanderborg Lens regnskaber for 1592 står der, at *Jacob Jensen* på gård nr. 3 i Firgårde dette år var fritaget for landgilde, da gården var brændt. *Jacob Jensen* (død 1620) var gift med *Maren Andersdatter* (død 1622), og sammen havde de i hvert fald en datter. Det ved vi på baggrund af indicierne, fordi den følgende fæster *Thomas Jensen* må have været gift med hende, og idet *Thomas Jensen* og *N.N. Jacobsdatters* første barn født o. 1620 fik navnet *Jacob Thomsen*²⁰⁾. Tolv år senere fik *Thomas Jensens* endnu en søn, Jens Thomsen (1632-1706), men vi kan ikke være sikre på, at moren stadig var den samme, idet *Thomas Jensen* var gift to gange, og vi kan ikke vide, hvornår det sidste er indgået. Vi ved blot, at det har været før 1635, for det år måtte *Thomas Jensen* ved Ry Birketing vedgå en bøde på 10 daler og 2 okser for hæleri, fordi hans kone *Maren Jørgensdatter* havde købt en del af et alterklæde, som en tyv havde stjålet i Grønbæk Kirke. Jens Thomsen blev til sin tid gift med *Maren Pedersdatter* (død 1687), der var endnu ét af *Peder Lauridsen* og *Maren Jensdatters* børn i Alken (Brejl 174; slægtsbogen side 337), se nedenfor.

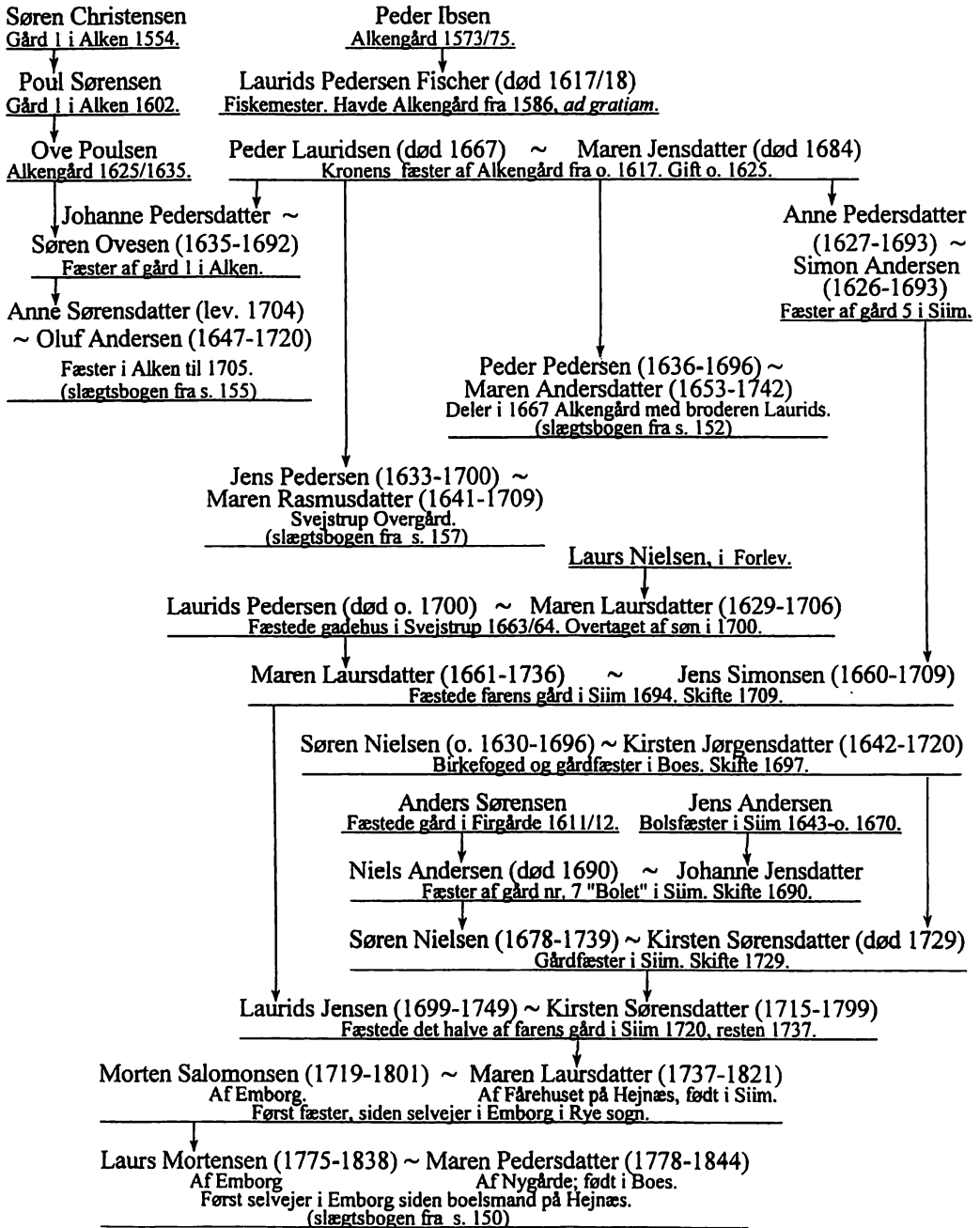
Vejen fra Alken over Siim til Fårehuset

Side 150ff samt tavle 9 s. 137 og 11 s. 153:

Hidtil vidste jeg, at jeg nedstammede fra tre af *Peder Lauridsen* og *Maren Jensdatters* børn i Alken (Brejl 80 p.p.), og jeg havde også med, at deres søster *Anne Pedersdatter* var gift med *Simon Andersen* i Siim. At disse også er mine forfædre, er først kommet til mit kendskab gennem reaktioner på min bog "*Det står skrevet*". Selvfølgelig skal det forekomme, men det må være sjældent, at fire søskende påvises at være ens direkte aner i lige linie. Især har oplysningerne fra Dan Heidener i Stilling og Bent Østergård i Brøndby²¹⁾ været uvurderlige.

Deres forskning har ført dem til Siim ad andre veje og har derfor set slægtens udvikling fra en anden vinkel. Et check af oplysningerne viser, at de holder, og sammenlagt med videre undersøgelser kan der tegnes et klart billede.

Anetavle II

Det problem, jeg efterlod i min slægtsbog, opstod da gårdejer og enkemand *Morten Salomonsen* fra Emborg i Rye sogn og *Maren Laursdatter* blev gift i 1771, og jeg ville søge hendes slægt. I kirkebogen står, at hun kom fra Fårehuset, men det var mig ikke muligt at finde det, da det er et stednavn på Hejnæs, som kun ses på gamle kort¹⁷. Nu ved jeg, hvordan det hænger sammen og synes, at det er så spændende, at det måske også kan interessere andre.

Som nævnt i slægtsbogen side 149 fæstede *Morten Salomonsen* i 1745 afdøde Simon Jensens halvgård i Emborg og giftede sig med enken Anne Jespersdatter, der var datter af Jesper Rasmussen og Kirsten Nielsdatter i Emborg. Denne Simon Jensen var bror til *Laurids Jensen*, som var far til *Morten Salomonsens* anden kone *Maren Laursdatter*.

Maren Laursdatter blev begravet den 21. marts 1706 77 år og 6 måneder gammel. Hun var iøvrigt datter af den ellers ukendte *Laurs Nielsen* i Forlev.

Ved rytterdistriktets nedlæggelse i 1767 købte højesteretsrådgiver Mathias Bruun i Viborg gårdene i Emborg. Nogen tid senere købte *Morten Salomonsen* sin fæstegård til selveje af sagførerens enke og kaldte den Emborggård.

For at overskue sammenhængen har jeg tegnet et par anetavler, som jeg gengiver og henviser til (se side 26 og 29).

Øverst står *Peder Ibsen*, som betalte landgilde af Alkengård i 1573/75, derefter hans søn *Laurids Pedersen Fischer*, der fæstede gården i 1586. Han var fiskemester under Skanderborg Slot og Len og havde ifølge Kancelliets Brevbøger gården *ad gratiam* (= som tak; altså kvit og frit), og fra 1608 tillige kronens part af korntiende i Veng sogn. Dennes søn, *Peder Lauridsen Fischer (Fisker)* fæstede Alkengård i 1617 og blev gift med *Maren Jensdatter* ca. 1625. Han døde i 1667, hun i 1684, og de er begge begravet inde i Dover Kirke. I det smukt skrevne skiftebrev af 7. juni 1684 står der, at der betales 3 rdl. "for at lade frembære til hendis Leyersted af 12 personer, 2 rdl. til "Deignen for Sangen i kirken før oc efter Prædiken bevilget" og 2 rdl. "for Leyer stedet i Dover Kirke" (saml. Brejl nr. 80). Det må sige, at de har været betydelige folk på egnen. De havde otte børn, hvoraf jeg som nævnt nu ved, at de fire blev mine forfædre.

Ved siden af *Peder* og *Maren* på anetavlen side 15 står deres medfæster *Ove Poulsen* og hans forfædre, som også blev mine.

Simon Andersen og Anne Pedersdatter

På gård nr. 5 i Siim havde der gennem generationer været to fæstere. Først i 1600-tallet var det Jens Sørensen og Jens Thomsen, men i 1639/40 ser det ud til, at Christopher Gertsen fik fæste på den ene halv efter Jens Thomsen. På den tid har han været i sit første ægteskab, men vi ved ikke, hvem konen var. Efter hendes død blev Christopher Gertsen gift med *Anne Pedersdatter* fra Alkengård, hvor hun var datter af *Peder Lauridsen Fischer* og *Maren Jensdatter*, som undertiden blev kaldt *Maren Fischer*. De fik børnene Gert og Anne, inden Christopher Gertsen døde ca. 1660. Gert Christophersen blev gift med Kirsten Willumsdatter (1642-1746) i Siim og Anne Christophersdatter først med Christopher Nielsen (1631-1700) i Firgårde, senere med Rasmus Pedersen (1673-1704) fra Veng.

Derefter blev *Anne Pedersdatter* gift med *Simon Andersen*, der overtog gården. De fik børnene Christopher Simonsen (1659-1734), som siden boede i Svejstrup, hvor han var gift med *Anne Rasmusdatter* fra Vestermølle, og *Jens* (1660-1709) der efterhånden overtog gården i Siim.

Den 8. februar 1693 begravedes *Simon Andersen* 67 år gammel og lidt senere, den 3. marts begravedes *Anne Pedersdatter* 66 år og 1 måned gammel.

Jens Simonsen og Maren Laursdatter

Jens Simonsen fæstede halvdelen af farens gård i Siim omkring ved 1690, hvilket sikkert har været den gang, han blev gift med *Maren Laursdatter* (1661-1736), og den 12. februar 1694 - året efter farens død - fæstede han resten. De fik børnene Simon Jensen (gårdfæster i Emborg 1724-1745), Maren Jensdatter (1689-1724), der blev gift med Joen Nielsen (1675-1731) i Siim, Anne Jensdatter og min ane *Laurids Jensen*, som vi møder, når vi har truffet hans mors forældre.

Jens Simonsen blev begravet den 18. februar 1709, hvorefter *Maren* giftede sig med Jens Rasmussen (1680-1762), der havde været dragon i 7 år. Det var en ret god gård, han giftede sig til. Det reducerede hartkorn var på 4-4-0-0 tdr. med 67 fag hus, 6 heste, 1 stud, 3 køer og 8 får + inventar.

Efter *Maren Laursdatters* begravelse den 8. september 1736 75 år gammel rejste Jens Rasmussen til Alken, hvor han giftede sig med min ane (nr. 267) *Johanne Christensdatter*, der var enke efter *Laurids Pedersen* (nr. 266).

Laurids Pedersen og Maren Laursdatter

Jens Simonsens kone var datter af *Laurids Pedersen* og *Maren Laursdatter* (1629-1706) i Svejstrup, hvor denne havde fæstet et gadehus i 1663/64 og antagelig er blevet gift ved den tid. Det viser sig iverigt at være det hus, som min forfar *Mads Jensen* afstod, da han og *Rasmus Jensen* fæstede gård i Illerup ("*Det står skrevet*" s. 131). Foruden datteren *Maren*, som vi mødte ovenfor, havde de også Karen Lauridsdatter, der blev gift med Clemend Sørensen i Øster Kielstrup og Anne Lauridsdatter, der døde 32 år gammel og ugift i 1699 samt sønnen Jørgen Laursen, som efter farens død overtog huset den 31. marts 1700, det var da på 10 fag og nogenlunde ved magt.

Laurids Jensen og Kirsten Sørensdatter

Laurids (Laurids) Jensen, der blev døbt den 30. april 1699, fæstede i 1720 halvdelen af sin far, *Jens Simonsens* gård i Siim og i 1737 efter morens død resten. *Kirsten Sørensdatter* blev døbt den 13. januar 1715. Hendes forfædre møder vi nedenfor.

Laurids og *Kirsten* blev gift den 19. juni 1737 og fik min ane datteren *Maren Laursdatter* døbt den 15. december samme år. Det er hende, der til sin tid blev gift med *Morten Salomonsen*. Desuden fik de Kirsten 1739, der blev gift med Søren Nielsen i Fårehuset, Anne 1741-1748, Jens 1743, der blev gift med Anne Marie Rasmusdatter, Anne 1745 og Anders 1749.

Laurids Jensen blev begravet den 9. april 1749, hvorefter *Kirsten Sørensdatter* giftede sig igen den 21. april 1752 med Rasmus Rasmussen, og med ham hun fik børnene Rasmus 1754, Johanne 1755, Søren 1758 og Maren 1760.

Ved giftermålet var gården på 5-1-2-1 tdr. htk. samt lidt skov. Bygningen var på 64 fag, og der var 7 heste, 4 køer 6 ungtkreaturer og 10 får. I 1769 fik Rasmus Rasmussen kongeligt skøde på gården, og det var sønnen af samme navn, der overtog den efter farens død den 28. maj 1797. Her døde også *Kirsten Sørensdatter* den 18. august 1799.

For opklaringens skyld må jeg her omtale, hvordan det gik *Maren Laursdatters* to år yngre søster Kirsten Laursdatter. Hun blev den 9. oktober 1766 gift i Dover Kirke med enkemand Søren Nielsen i Fårehuset, der som nævnt var en gård på Hejnæs i Rye sogn. Kort fortalt er Søren Niensens (død 1785) forudgående historie denne. Han var søn af Niels Sørensen og ..?. Rasmusdatter i Fårehuset og havde efter farens død fået stedet overladt af moren den 11. november 1756.

Anetavle III

Fæstere i Alken og hvad der fulgte

Peder Lauridsen (død 1667) ~ Maren Jensdatter (død 1684)

I	II	III	IV
<u>10 (532 & 533):</u>	<u>11 (1102 & 1103):</u>	<u>10 (536 & 537):</u>	<u>10 (520 & 521):</u>
Peder Pedersen ~	Johanne Pedersdatter	Jens Pedersen ~	Anne Pedersdatter
Maren Andersdatter	~ Søren Ovesen	Maren Rasmusdatter	~ Simon Andersen
<u>9 (266 & 267):</u>	<u>10 (550 & 551):</u>	<u>9 (268 & 269):</u>	<u>9 (260 & 261):</u>
Laurids Pedersen ~	Anne Sørensdatter	Peder Jensen ~	Jens Simonsen ~
Johanne Christensdatter	~ Oluf Andersen	Sidsel Knudsdatter	Maren Lauridsdatter
<u>8 (132 & 133):</u>	<u>9 (274 & 275):</u>	<u>8 (134 & 135):</u>	<u>8 (130 & 131):</u>
Maren Lauridsdatter	Maren Olufsdatter ~	Jens Pedersen ~	Laurids Jensen ~
~ Erick Pedersen	Søren Sørensen	Anne Sørensdatter	Kirsten Sørensdatter
<u>7 (66 & 67):</u>	<u>8 (136 & 137):</u>	<u>7 (66 & 67):</u>	<u>7 (64 & 65):</u>
Peder Ericksen ~	Maren Sørensdatter	Maren Jensdatter	Maren Laursdatter ~
Maren Jensdatter	~ Søren Poulsen	~ Peder Ericksen	Morten Salomonsen
<u>6 (32 & 33):</u>	<u>7 (68 & 69):</u>	<u>6 (32 & 33):</u>	<u>6 (32 & 33):</u>
Maren Pedersdatter ~	Christopher Sørensen	Maren Pedersdatter	Laurs Mortensen ~
Laurs Mortensen	~ Maren Johansdatter	~ Laurs Mortensen	Maren Pedersdatter
<u>5 (16 & 17):</u>	<u>6 (34 & 35):</u>	<u>5 (16 & 17):</u>	<u>5 (16 & 17):</u>
Peder Laursen ~	Søren Christophersen ~	Peder Laursen ~	Peder Laursen ~
Maren Sørensdatter	Cathrine Jacobsdatter	Maren Sørensdatter	Maren Sørensdatter
	<u>5 (16 & 17):</u>		
	Maren Sørensdatter		
	Peder Laursen ~		
	<u>4 (8 & 9):</u>		
	Søren Pedersen ~		
	Caroline Dorthea Pedersdatter		
	<u>3 (4 & 5):</u>		
	Peder Laursen Skou f. Sørensen ~		
	Else Marie Sophie Nielsen Skou		
	<u>2 (2 & 3):</u>		
	Sophus Skou ~		
	Anna Gudrun Skou f. Pedersen		
	<u>1 (probant):</u>		
	Jens Peder Skou ~		
	Asta Skou f. Richardt		

Søskendes efterslægt mødes i ægteskab:

I og II efter 5 og 6 generationer og var mine 6 og 7 x tipoldeforældre.

I og III efter 5 og 5 - " - og var mine 6 x tipoldeforældre.

I og IV efter 5 og 5 - " - og var mine 6 x tipoldeforældre.

II og III efter 6 og 5 - " - og var mine 7 og 6 x tipoldeforældre.

III og IV efter 5 og 5 - " - og var mine 6 x tipoldeforældre.

Da Kirsten Laursdatter kommer ind i billedet, havde Søren Nielsen været gift med Anne Rasmusdatter, der døde fra et 6 måneder gammelt barn, Niels i 1753 (Brejl nr. 2327), derefter med Johanne Pedersdatter med hvem han havde Peder på 9 og Thomas på 4 år, da hun døde i 1765 (Brejl nr. 2909, hvor der fejlagtigt står Andersdatter), og Rye Kirkebog viser, at Søren Nielsen fra Fårehuset ved Rye Dom. jubilante blev forlovet og den 14. oktober samme år blev gift med Zidsel Madsdatter, men der blev ikke noget at juble over.

En af de første dage i juni 1766 fødte Zidsel et dødt barn, og den 9. juni blev hun selv begravet. Den stakkels mand var i svære problemer, og allerede den 15. juli 1766 blev han forlovet med den 27-årige Kirsten Laursdatter og som nævnt gift den 9. oktober i Dover Kirke. Tragedien fortsætter, for de begyndte med at få et dødfødt barn i 1769 og en datter Anne i 1771 der ikke levede længe. Senere gik det meget bedre, for ifølge Niels Ravn⁴¹) fik de senere børnene Rasmus, Laurs, Simon og Karen, hvoraf de tre sidste ganske rigtigt findes i kirkebogen døbt henholdsvis 25. juni 1775, 5. februar 1780 og 29. juni 1783. Rasmus' dåb har jeg ikke fundet, men ved folketællingen den 1. juli 1787 står han sammen med de øvrige, dog angives han at være 26 år og altså født o. 1761, da Kirsten Laursdatter var 22 år. Efter Søren Nielsens død i 1785 blev det sønnen Simon Sørensen af dette ægteskab, der overtog Fårehuset men først, da han blev voksen.

Den 30. november 1787 giftede den 48-årige enke Kirsten Laursdatter sig nemlig med den 45-årige Joen Simonsen, der drev gården videre til efter 1800, da sønnen Simon Sørensen og hans kone Maren Sørensdatter selv kunne tage over. Simon Sørensen døde den 7. juli 1833 53 år gammel, og ved folketællingen året efter står der, at den 50-årige enke Maren Sørensdatter levede af gården og havde børnene Søren Simonsen på 16 år og Kirsten Simonsdatter på 15 år hos sig.

Selv døde Kirsten Laursdatter den 13. januar 1826 86 år gammel.

Kirsten Simonsdatter hed i virkeligheden Kirsten Marie Cathrine Simonsdatter og var født den 10. februar 1820. Hun blev den 17. juni 1854 gift med Rasmus Sørensen fra Emborg, hvor de førte den gamle slægtsgård videre, står der. Hun døde den 18. januar 1897. Ved trolovelser den 22. marts 1771 mellem *Laurs Jensen* og *Kirsten Sørensdatters* ældste datter *Maren Laursdatter* (ane nr. 65) og *Morten Salomonsen* (ane nr. 64) fra Emborg Kloster, står der, at hun var fra Fårehuset, og at den ene af forloverne var *Marens* stedfar Rasmus Rasmussen. Det var derfra, jeg ikke kunne komme videre bagud i min slægtsbog. Med baggrund i det jeg lige har fortalt, synes jeg - selv om det ikke står skrevet - ikke at der kan være tvivl om, at den 34-årige *Maren* på det tidspunkt har opholdt sig hos sin søster og svoger i Fårehuset, hvor der måtte være et stort behov for hjælp.

Måske var hun allerede kommet dertil før søsteren, idet kirkebogen fortæller, at *Maren Laursdatter* fra Siim fredag den 17. maj 1765 stod til offentlig skifte i Rye Kirke for lejermål med Jens Andersen i Rye, der som udlagt barnefader stod til skifte i samme sag lørdagen før den 1. juni. Det skete jo ikke så sjældent, at unge piger, der kom i den situation, forsvandt til et andet sogn. Et check i Dover Kirkebog viser, at *Maren Laursdatter* af Siim den 21. april 1765 fik døbt et uægte barn Anne, som kun levede i 17 uger og blev begravet den 18. August. Den udlagte far var karl hos præsten Andreas Nielsen Saabye (1758-1773) i Rye. Selv om barnet var både døbt og begravet i Dover sogn, skiftede de altså i Rye sogn.

Morten Salomonsen og *Maren Laursdatter* fik kun ét barn sønnen, *Laurs Mortensen*, der ved farens død i 1801 overtog Emborggård. Ved hans datter, Kirsten Marie Laursens konfirmation i 1821 boede familien der stadig, men ved sønnen Morten Laursens konfirmation i 1824 var den flyttet til et boelsted på Hejnæs. I Fårehuset samme sted levede *Laurs Mortensens* moster, Kirsten Laursdatter stadig, men nu var det hendes søn, *Laurs'* fætter Simon Sørensen og Maren Sørensdatter, der havde det.

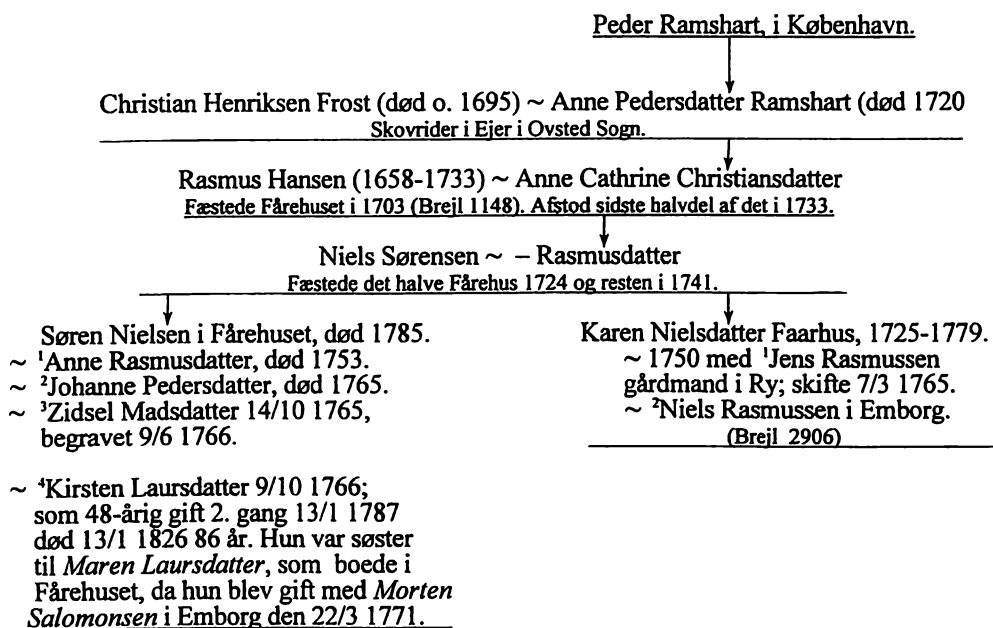
Inden jeg går videre, må det være rimeligt at nævne, at Søren Nielsens søster Karen Nielsdatter, der kaldte sig Karen Nielsdatter Faarhus (1725-1779) blev gift med Jens Rasmussen i Rye og senere med Niels Rasmussen, som var søn af Rasmus Jespersen og Anne Pedersdatter i Emborg (Brejl 2537). Rasmus Jespersen var desuden bror til *Morten Salomonsens* første kone Anne Jespersdatter.

Det er ikke nemt at holde styr på de mange navne og navneligheder i alt dette. Derfor finder jeg det relevant at skitsere, hvad der vides om forfædrene til de to søskende Søren Nielsen og Karen Nielsdatter Faarhus ved at sætte dem op i en anetavle. Den begynder med Christian Henriksen Frost, der var skovrider i Ejer i Ovsted Sogn og hans kone Anne Pedersdatter Ramshart.

Efter hans død i 1695 blev Christen Poulsen Ferslev fra Ebbestrup i Sejling Sogn skovrider og fik af enken overladt Fårehuset mod, at han giftede sig med hende. Anna Pedersdatter Ramshart levede til 1720. Det vides, at hun kom fra en købmandsfamilie i København, hvorfors det må antages, at købmand Peder Ramshart, der handlede med Island var hendes far (S. Jørgensen²⁸) Peder Pedersen Ramshart (død 1732) rimeligvis var hendes bror og Peter Ramshart (1696-1750) hendes nevø (se ham i Dansk biografisk Leksikon). Se nedenstående anetavle.

Samtidig med giftermålet blev Christen Poulsen Ferslev selvfølgelig stedfar til datteren Anne Cathrine Christiansdatter, og han formidlede i følge Jyske Regiments Gods Fæsteprotokol

Anetavle IV

under 30. august 1703, at Rasmus Hansen blev fæster på den ene halvdel af Fårehuset i Rye Sogn imod, at han ægtede steddatteren Anne Cathrine Christiansdatter. Protokollen oplyser, at han da var 45 år. Han har altså været en lidt ældre rytter, der fik et godt tilbud, han ikke kunne modstå. Derefter er det ikke nemt at vide, hvad der sker, for der er ikke kendt nogen kirkebog fra Rye Sogn før langt senere, men i hvert fald havde de en datter, der blev gift med Niels Sørensen, som den 15. december 1724 fæster halvparten af Rasmus Hansens gård på grund af alderdom og armod. Resten fæstede Niels Sørensen den 1. december 1741, efter at det siden 1733 havde været fæstet af Jens Nielsen. Det må derfor antages, at Rasmus Hansen er død omkring 1733 75 år gammel.

Laurs Jensens kone, *Kirsten Sørensdatter* havde også forfædre. Dem møder vi fra midten af 1600-tallet og begynder hos birkefogden i Boes.

Søren Nielsen og Kirsten Jørgensdatter

Søren Nielsens åremål har været o. 1630-1696 (Niels Ravn⁴¹), idet der var skifte efter ham den 19. januar 1697 (Brejl nr. 409). Han var birkefoged i Hjlemslev Birk, og ifølge jordebogen 1667 havde han gårdene Karensminde og Johannesminde i Boes. Ved skiftet kaldes hans enke *Kirsten Jørgensdatter*, medens der i Dover Kirkebog står Else ved hendes begravelse den 21. februar 1720 78 år gammel.

De havde tre børn. Jørgen Sørensen, som moren den 31. marts 1700 overlod gården, Anne Sørensdatter, der i 1693 indgik ægteskab med min forfar den 50-årige *Jens Christensen* i Boes (i slægtsbogen står der fejlagtigt 1704). Det var hans andet ("*Det står skrevet*" s. 120). Og endelig min ane *Kirsten Sørensdatter*, som vi nu skal møde. Jørgen Sørensen var gift med Johanne Sørensdatter (Brejl 1146), som var bror til *Peder Sørensen* (min ane nr. 264) i Boes.

Søren Nielsen og Kirsten Sørensdatter

Den forrige birkefoged Niels Christensen var barnløs. Efter hans død blev fogedgården i Siim delt, og den 6. maj 1686 blev gård nr. 1a overtaget af Thomas Andersen fra Emborg, der omkring ved samme tid blev gift med den nye birkefogeds datter, *Kirsten Sørensdatter* i Boes.

I 1689 var de ude for en uhyggelig og tragisk hændelse, idet en ryttersoldat var blevet myrdet, og Thomas Andersen beskyldt for at have gjort det. En hel del af beboerne var villige til at vidne samtidig med, at bysnak og beskyldninger hvirvlede ned over hovedet på ham. Thomas Andersen og *Kirsten Sørensdatter* var jo nye i byen, og måske derfor betragtet som tvivlsomme elementer (Østergaard, 1995⁷⁷).

De nedsatte otte sandemænd på Hjlemslev Herredsting nåede efter afhøringer og møder til en slutning, de godt kunne dømme Thomas Andersen, og regimentet, der lavede sin egen undersøgelse, kom ikke til nogen sikker afgørelse. Enden på det blev, at Thomas Andersen ikke blev dømt. I vore dage ville man nok kalde det "på grund af bevisets stilling", som jo er den værst tænkelige måde at blive frikendt på.

De fik seks børn, inden Thomas Andersen blev begravet den 27. december 1703 (Brejl nr. 615). Allerede den 23. marts 1704 blev *Kirsten Sørensdatter* trolovet med dragon *Søren Nielsen* fra "Bolet" (gård nr. 7) i Siim, og den 29. juni blev de gift. I den forbindelse overtog *Søren Nielsen* gården (1a), der da var på 4 tdr. og 6 skp. reduceret htk. men i slet tilstand. Niels Ravn⁴⁰ skriver, at det var i 1714, men det kan slet ikke passe, for de fik deres fire børn Karen, Thomas, Johanne og *Kirsten* fra 1707 til 1717. Som vi så ovenfor, blev *Kirsten Sørensdatter* i 1737 gift med *Laurs Jensen*.

Det kan ikke ses, hvornår *Kirsten Sørensdatter* blev begravet på grund af en lakune i kirkebogen, men det har nok været i 1729, da der var skifte den 11. marts det år (Brejl nr. 1377), og af børnenes alder på den tid, må det skønnes, at hun er født omkring ved 1665. *Søren Nielsen* blev begravet den 13. februar 1739 69 år gammel, står der, men ved skiftet efter faren i 1690 står der, at han var 12 år, hvorfor han nok kun er nået de 61 år. Vi skal nu møde hans forfædre.

Niels Andersen og Johanne Jensdatter

Niels Andersen var søn af *Anders Sørensen* (ane nr. 1048), der, ifølge Skanderborg Lens regnskab 1611/12, for 30 dlr. og 2 okser fæstede den gård på 8-6-0-0 tdr. htk. i Firgårde, som tidligere havde tilhørt Jacob Simonsen Kældersvend, som ifølge lensregnskaberne i 1599 fik gården i fæste af kronen. Han nævnes som slotsperson, antagelig ved forråds-kælderen på Skanderborg Slot.

Niels Andersen er bror til *Laurids Andersen* i Firgårde, der også er min ane ("*Det står skrevet*" s. 146). Skanderborg Lens regnskab 1643/44 fortæller, at *Jens Andersen* (ane nr. 1050) fæstede en lille gård på 2-1-3-0 tdr. htk. "Boelet" i Siim, som Rasmus Rasmussen oplod, og det ser ud til, at han havde fæstet til ca. 1670, da *Niels Andersen* overtog gård nr. 7 kaldet "Bolet" og giftede sig med datteren *Johanne Jensdatter*.

Skiftet efter *Niels Andersen* den 10. oktober 1690 (Brejl nr. 249) viser, at de havde fem børn i alderen 5 til 17 år, heriblandt den 12-årige *Søren Nielsen* der, som vi så ovenfor, blev *Kirsten Sørensdatters* anden mand.

Johanne Jensdatters begravelse er ikke fundet, så antagelig er hun død inden 1692 eller også mellem 1725 og 1730, hvor der er lakune i kirkebogen.

Det er hermed vist, at af de fire søskende fra Alken, der blev mine forfædre kom en til Siim og fortsatte slægten dér indtil én flytter til Fårehuset på Hejnæs og videre til Emborg. Resten op til vore dage kan læses i "*Det står skrevet*" fra 1998, og på den her vedlagte anetavle er det anført fra hvilke sider fortsættelsen er at finde (se side 27).

Maren Andersdatter, der var gift med *Peder Pedersen* i Alken (s. 152) og *Oluf Andersen*, der var gift med *Anne Sørensdatter* i Alken (s. 155). Matriklen af 1688 viser, at *Oluf Andersen* havde det halve af gård nr. 1, medens *Peder Pedersen* og broren *Laurids Pedersen* hver havde det halve af gård nr. 2 i Alken. *Maren Andersdatter* og *Oluf Andersen* var søskende fra Stilling. Det har været antaget, at de kom fra selvejergården Stilling Søgård, men det kan ikke bevises.

Min fars korte barndom

Side 194:

I slægtsbogen bemærker man, at det var et uløseligt problem for mig, hvad der blev af farfars tre yngste børn, Otto, Ejler og *Sophus* efter min farmors død i 1907. Jeg måtte få den opfattelse, at hjemmet på det nærmeste gik i opløsning. Men så, et halvt år tid efter udgivelsen af slægtsbogen i 1998, fik jeg et brev fra Ejlers datter, min kusine Lissie (nu Jensen) i Stautrup, som jeg ikke kan have set siden 1936. Ved brevet lå en kopi af et foto af nogle børn. Lissie havde fået slægtsbogen af sin mand i fødselsdagsgave. Hun vidste besked og kunne nu fortælle, hvad der var hændt. De tre små var kommet på Asylet, og da de skulle af sted, havde farfar givet Ejler et foto af ham og de andre, for at han ikke skulle glemme sine søskende. "Du kan nok se" skrev Lissie, "at billedet er knækket midt over. Det skyldes, at min far altid gik med det i lommen, medens han var ude at tjene". Efter alderen at dømmes, må billedet må være fra fastelavn 1905 eller 1906, for drengene er klædt ud i soldatertøj - min far med skærf.

Morsomt nok genkender jeg både ham og Ejler, men ingen af de andre.

For at få en klaring på, hvad Asylet var, lånte jeg S. Sloth-Carlens store bog om "Hornslet by og sogn"¹⁶⁾ endnu en gang. Under afsnittet om "Det gamle Hospital" står der: "Den sidste beboer på hospitalet hed Christiane Gammel. Hun blev flyttet ud i Asylet, som Fattiggården hed efter branden i 1905". Farfar har altså ikke kunnet klare de tre børn med mad og skolegang, når han skulle passe sit arbejde som daglejer og skovhugger ved Rosenholm. Med sorg og af nød kom de derfor på Asylet, hvor kommunen sørgede for, at de hurtigst muligt kom ud at tjene. Min far således inden han fyldte 10 år.

De ældste på Helgenæs

Side 197-198. Aner nr. 866/867 og 1732:

Tage Eriksen i Birkerød¹⁹⁾ har sendt mig en række udskrifter fra Helgenæs Kirkebog, der blandt andet viser, at historien om *Christen Andersen Rossers* slægt let kunne gøres længere. Her skal blot et par tilføjelser med.

Christen Andersen Rosser var gårdmand i Borup. Der står, at han blev begravet 2. februar 1661 83 år gammel *in mea absentia* - altså i præstens fravær. Ser man nærmere efter, viser det sig, at præsten udmærket kendte ham, da han levede, idet kirkebogen viser, at han fire gange gennem den sidste halve snes år af sit liv er blevet berettet på sin sygeseng (31/8 1652, 23. søndag efter trinitatis 1654, nytårsdag 1657 og 7/7 1659), fordi han (eller man) troede, at han var lige ved at dø.

Midt på side 198 har jeg noteret, at *Jens Christensen Rosser* og *Anne Olufsdatter* fik døbt datteren Anne den 13. juli 1672. Det er for så vidt korrekt, men hun døde snart. Den *Anne Jensdatter Rosser*, der blev ane nr. 433 i slægten døbt fire år senere den 9. februar 1676, og moren døde i barselseng.

Oles slægt begyndte i Svinbo

Side 226. Aner nr. 832 + 833 og 1664:

Den ældste ane, jeg havde fundet i "Oles slægt", var gårdfæster *Oluf Sørensen* på gård nr. 2 i Skæring i Egå sogn. Jan Løve Østerby i Århus⁵⁹ har nu bidraget til, at det står klart, at han kaldtes *Oluf Sørensen Svinbo*. Det må derfor antages, at han kom fra landsbyen Svinbo et par kilometer nord for Skæring, men i Skødstrup sogn, hvis kirkebog jeg altså burde have studeret bagud i tiden. Antagelsen beror på, at *Oluf Sørensen* angiveligt var født dér i 1633, idet der står "1633. Judica døbte jeg *Søren Olsens* barn i Svinbo *noie Ole*", og at det yderligere kan konstateres, at *Søren Olsen* (ane nr. 1664) blev begravet den 11. april 1641 fra Skødstrup Kirke.

Oluf Sørensen Svinbo var gift med *Maren Jensdatter* (aner nr. 832 & 833), og det var antagelig ved den tid - i begyndelsen af 1660-erne, han overtog gården. De havde børnene *Peder Olufsen*, der overtog gården efter sin far, *Søren Olufsen*, *Maren Olufsdatter* (kaldet *Maren Niels Sørensens*) og *Jens Olufsen*. De tre sidste er kun kendt som faddere. Endelig var der datteren *Dorthe Olufsdatter* der blev gift med *Christen Rasmussen Bonde* o. 1685 og efter hans død med *Peder Jespersen*.

Slægten Halgaard

Side 255-259:

I 1987 publicerede *Jørgen Mejdahl* bogen "Tvis sogn og dets beboere"³²) hvori der er et afsnit om Halgård og dens beboere. Det opdagede jeg ikke, medens jeg studerede min slægt. Havde jeg det, ville meget have været lettere, men samtidig kunne jeg måske have overset fejl, der også har sneget sig ind hos *Jørgen Mejdahl*. Jeg takker *Bent Østergaard* i Brøndby, der har gjort mig opmærksom på sagen af interesse, og fordi vi i 16- og 1700-tallet har fælles forfædre.

Jørgen Mejdahl beskriver det gamle Halgård som en tvillinggård, hvis langstrakte marker lå langs Halgård Bæk. Da den nævnes første gang i 1547, lå den nord for Præstevejen, som nu hedder Halgårdvej. På et tidspunkt er gården blevet delt i Nørre Halgård og Sønder Halgård, og de, der var bosat der, brugte tilnavnet Halgård.

Slægtens interesse for Halgård begynder ved matriklen af 1664, hvori der står, at de to fæstere hedder *Peder Andersen* og *Jørgen Andersen*. Det stemmer overens med, at *Peder Andersen Halgaard* er vor ældst kendte ane på Halgård.

Jørgen Mejdahl nævner, at Tvis Kirkebog i en årrække var sjusket skrevet, og jeg enig i, at det ligger nær den rette sprogbrug. Den har således været medvirkende til, at jeg i mine notater har en række navne, som det var meget vanskeligt at få rigtigt kombineret. I "*Det står skrevet*" vil læseren se, at jeg på grund af usikkerheden flere steder har skrevet noget med en mindre skrift. Sådan står første led af slægten Halgaard også på side 255/56, hvor jeg antager, at det var *Peder Pedersen Halgaard* og *Else*, der var tale om. Nu ved vi imidlertid, at det var ovennævnte *Peder*

Andersen Halgaard der var gift med *Else*, og at de havde børnene *Maren*, *Lauge*, *Anders*, *Jens*, og *Johanne*. Der vides ikke, hvornår de døde, men det kan konstateres, at *Peder Andersen Halgaard* stod fadder for *Lauges* barn så sent som i 1687, netop på den tid, hvor *Lauge Pedersen Halgaard* overtog fæstet efter ham. Hverken jeg eller andre har fundet *Lauges* kone, men børn fik han - endda en halv snes - som nævnes i slægtsbogen.

Broren *Jens Pedersen Halgaard* blev 17. søndag efter trinitatis gift i Tvis Kirke med *Johanne Christensdatter*. De overtager en fæstegård i Mejdal og kalder sig (kaldes) herefter *Jens* og *Johanne Mejdal*.

To af *Lauges* sønner fik navnet *Peder*, to navnet *Anders* og to af døtrene navnet *Else* som bekræftelse på forældrenes navne. Når den ældste datter, døbt den 26. august 1688, fik navnet *Maren*, må man tro, at det er efter mormoren. Vi møder *Maren* nedenfor som ane i min slægt. Vi skal nedenfor se, om det også er rigtigt Søsteren *Else Laugesdatter* døbt 28. marts 1694 bliver gift med *Niels Clausen*, der tager fæste i Vindeby i Vind sogn.

Det er ukendt, hvornår *Lauge* døde på grund af en lakune i kirkebogen.

Den 12. juni 1718 blev *Maren Laugesdatter* gift med *Jørgen Christensen* i Tvis Kirke. Ved hans navn er der så senere tilføjet stednavnet *Hessel* eller stavet *Hesel*, hvor han så antagelig er kommet fra, men hvilket *Hessel*, for dem er der jo flere af? Det kræver kontant indsigt at afgøre, hvilket der er tale om. *Jørgen Mejdahl* har valgt at skrive: "I 1718 overtages fæstet af *Jørgen Christensen* fra *Hessel* i *Mejrup*", men hvordan kan han være så sikker, når der ingen kirkebog var der på den tid, og der står intet ved dåbshandlingerne, der kan sige noget? I slægtsbogen har jeg et andet bud side 257. Det er for så vidt lige så usikkert og derfor skrevet med småt, blot er der den forskel, at der dér bliver døbt en *Jørgens Christensen* på et relevant tidspunkt i forhold til alderen på 81½ år ved begravelsen den 20. marts 1765. Læseren kan så vælge eller se bort.

Hos *Jørgen Mejdahl* nævnes, at *Jørgen* og *Maren* havde fem børn og hos mig, at de havde seks, men begge dele er forkert. De første fire hos os er ens, men så går det galt. De fik nemlig også *Peder* døbt den 15. juli 1727. Desværre døde han tre måneder gammel og endelig fik de *Else* i 1728^{23,55}). Her er det, at det er gået rigtig galt for mig, for der kom ingen ny *Peder*, og det betyder, at jeg ikke kan føre min slægt længere bagud end til *Peder Jørgensen Halgaard* og dermed give *Jørgen Mejdahl* ret, idet han skriver: "... da min 3 gange tip *Peder Jørgensen* i 1765 bliver gårdfæster i *Halgård*. Han er født i *Mejrup* og gift med *Johanne Jensdatter* fra *Birch* i *Mejrup*". De var blevet gift den 14. marts 1764. Som nævnt døde *Peder Jørgensen Halgaard* i 1809, men allerede da *Mette Pedersdatter* i 1800 giftede sig med *Morten Pedersen Nygaard* overtog de gården. I 1804 købte de den for 930 rdl., og da jorden udskiftedes blev gården flyttet syd for *Halgård* å.

Den forrige fæster *Jørgen Christensen Halgaard* døde netop i 1765. Derfor syntes det lige ud af landevejen, at efterfølgerens patronymikon var *Jørgensen*, men det var altså bare en tilfældighed.

Fra Uldum til Kodallund

Side 272-273. Aner nr. 242 & 243:

I slægtsbogen antyder jeg sandsynligheden af, at gårdfæster i *Kodallund Mads Pedersen*, der i sit andet ægteskab var gift med *Karen Pedersdatter*, kom fra *Uldum*. Det viser sig at være korrekt, hvilket jeg selv burde have fundet ud af.

I *Hvirring-Hornborg-Tamdrup Kirkebog* står der med svært læselig skrift: "1. juni Trol: til Sl. [salig] *Anders Pedersens* i *Hvirring Jens Pedersen Brand* af O. *Kodallund* til *Else Andersdatter Anders Pedersens Dt.*", under 1710 "7/10 Begr: *Jens Pedersen Kodallund*" og vi-dere under 1712 "24. Apr. Cop: *Matz Pedersen* af *Uldum* og *Else Andersdatter* af *Kodallund*". Det er antagelig på den tid, han blev fæster i *Over Kodallund*. Når fæstebrevet først er dateret 1719, er baggrunden den, at *Frederik IV* dette år udstedte et dekret om, at alle fæstere skulle have deres fæsteforhold på skrift.

Der vides også en del om *Karen Pedersdatters* oprindelse. I kirkebogen under 1712 står der: "16. p. Trin: [11/9] læst over *Peder Rasmussens* Barn af Kalhauge noe *Karen*". Ved dåben af *Mads Pedersens* søn Peder i 1743 er barnets morfar fra Kalhauge med, men ser man nærmere efter, var det dog stedfaren, idet morfaren *Per Rasmussen* af Kalhauge var blevet jordet i 1715.

Historien om Tangaard

Side 283-285:

Side 284 nævner jeg, at *Anders Tangaard* Soldat i Hvirring Kirke fik døbt en søn Christen i 1668, og det viser sig, at datteren Karen blev født i 1670. Hun er den Karen Andersdatter Tangaard, jeg nævner i teksten, og hun var altså 43 år da hun blev gift med Christen Jensen Randbøll. Yderligere fik *Anders Tangaard* datteren Johanne i 1676.

En yderligere bekræftelse af sammenhængen fremgår af fortegnelse fra 1659 over præsterne i sognene, hvori der også fortælles noget om, hvad der huskes: "... Mag. Søren Sommer havde bryllup med hans Moder Elsebeth Andersdatter, som var fornævnte Hr. Christens Enke, og at Hr. Christen var Mag. Clausis Fader, det kan endnu de ældste, som er her i sognene ... [huske] hvoriblandt er Karen Tangaards (som er Christen Randbølls Kone her i byen) hendes Moder, som har været Sl. Mag. Clausis Barnepige.

Kirsten Tangaards døde i Hvirring som 104-årig i 1722. Hvis den alder er korrekt, har hun været 50 år, da hun fik Karen og 58, da hun fik Johanne. Det må derfor være rimeligt at trække en halv snes år fra. Bedre huskede man nok alligevel ikke. *Sophia Tangaards* (se s. 284) har så nok været en halv snes år ældre end Karen, men det hindrer jo ikke, at *Anders Tangaard* også kan være hendes far.

Knud Mogensen Bøcher og *Sophia Tangaards* datter *Anne Knudsdatter*, der blev døbt 18. februar 1783, fik som ugift den 18. maj 1712 døbt sønnen *Christen Knudsen*, der blev bødker i Neder Kodallund. I 1722 fandt jeg en *Anne Knudsdatter* begravet i Hvirring og formodede, at det var *Christens* mor. Det har det alligevel ikke været, for i 1754 blev *Anne Bødker* hos *Christen Knudsen* i Neder Kodallund begravet. Hun har da været ca. 71 år, hvilket svarer nøje til den rette alder i henhold til dåben.

Endnu en af gamle Vistes børn blev gammel

Side 288-290:

Side 288 nævner jeg Gamle Vistes børneflokk, hvoraf flere var blevet gamle. Blandt dem er min forfar *Mads Vistesens* i Linnerup, der ved folketællingen i 1787 var 79 år. Siden var jeg åbenbart ikke ihærdig nok til at finde hans død. Det har nu vist sig, at han først døde den 23. maj 1800 og anføres som 96 år gammel.

Side 290 ser vi, at *Mads Vistesens* søn *Viste Madsen*, der var hyrde i Gribstrup under MattrupGods, var gift med *Sidsel Jensdatter*, men deres giftemål fandt jeg aldrig. Nu har det vist sig, at det fandt sted i Uldum den 19/10 1767, så *Sidsel Jensdatters* slægt var antagelig derfra.

Korrektioner

Side 140:

Her står korrekt, at *Maren Sørensdatter* først var gift med Christopher Rasmussen i Firgårde (se Brejl nr. 1736). Ved en simpel "flyttefej" på PC-en er han under "Forældrenes børn" blevet placeret som gift med *Maren Sørensdatter*, datter af ane nr. 1080/81.

Side 141:

Christopher Sørensen og *Maren Johansdatter* fik også datteren *Johanne Christophersdatter* (1772-1821), der blev gift med *Jørgen Simonsen* (1740-1813) i Svejstrup.

Side 188:

Min tipoldemor *Anne Marie Sophie Schütte* døde i Krogsbæk Sogn den 3. august 1864 og blev begravet fra Karlby Kirke den 10. august. Derimod vides der stadig intet om hendes anden ægtemand og hvor de boede.

Side 202 midt:

Jørgen og *Maren* fik kun to børn sammen.
I næstnederste linie skal der stå *Jens Færgemands gaard*.

Side 203:

Linie to og tre slettes. Midt på siden skal afsnittet slutte "... bemeldte afdøde [kone] har efterladt sig". I fjerde linie over 5. led. *Søren Jørgensen Knøvel* o.s.v. slettes det, der står om Søgård, og afsnittet slutter med, at den *Anne Sørensdatter*, *Jens Mikkelsen Kruse* giftede sig med, var søster til hans første kone *Maren Sørensdatter Greve*, som døde.

Side 204 midt skal der stå *Jørgen Nielsen Knøvel* i Borup og ikke Torup.

Side 208:

Tredie afsnit: *Søren* og *Maren* fik kun fem børn. Afsnittets sidste 1½ linie slettes.

Side 234:

2. linie fra neden skal der stå *Peder Danmand* i Eg.
7. - - - - - 5. februar.
14. - - - - - 1733.

Side 236-239:

I 10. linie s. 236 skal der stå 27. september 1792.
I næstnederste linie var det kun 2 skp. og 1 fj. hartkorn *Peder Danmand* i Eg havde.
Midt på side 237: *Peder Jensen Danmand* og *Kirsten Jensdatter Winther* fik kun to børn, og lidt længere ned på siden tilføjes, at *Peder Jensen Danmands* tredie kone *Christiane Andersdatter* døde 8/11 1836, og i tredie sidste linie var det antagelig *Rasmus Rasmussen Fast*, der blev begravet Mikkelsdag den 29. september 1721.

Side 238 skal overskriften til fæstebrevet midt på siden slutte sådan: "... *Jens Ahm* af Torup til et Huus i Eg".

Side 240:

I 2. afsnit har jeg, at *Maren Rasmusdatter* må være død før 1746, men faktisk blev hun begravet Kristihimmelfartsdag 1746. Enkemanden *Peder Jensen Bonde* blev begravet den 28/6 og ikke den 25/6 1769, som jeg har.

Side 270:

Midt på siden skal der stå "... to sønner og fire døtre ...".

Side 280:

Her har jeg, at *Niels Sørensen Lund* og *Kirstine Pedersdatter* blev trolovede den 11. marts 1666 men kunne ikke finde nogen copulation. Kaj Jonsen i Odense fortæller mig, at det skyldes, at præsten ved copulationen skrev Pedersen i stedet for *Sørensen*.

Side 281:

Angående *Jørgen Christensen* og *Maren Nielsdatter*, der først boede i Boring og senere i Honum. De fleste af deres børn døde som små. Af de børn, der fødtes i Boring, blev kun min formor Citzell (Sidsel) voksen. Af de fire der fødtes i Honum, har jeg beklageligvis kun Niels Jørgensen med. De øvrige var Christen (1676-1701), Anne (1678) og Anne (1684).

Jeg har desuden, at de begge blev begravet første søndag efter påske 1715 [28/4], men det er en fejlslætning, der skyldes, at to begravelser er skrevet under ét. *Jørgen Christensens* hustru blev begravet den dag tillige med en *Maren Mickelsdatter*. Selv levede han endnu i fire år. Under 1719 står der begravet: "Fer: 3 Pasch: [3. påskedag] Niels Jørgensen af Honum hans Fader *Jørgen Christensen anno æt. 78*" [d.v.s. i en alder af 78 år]. Antagelig har han i sine sidste år boet hos sin yngste søn.

Side 309:

Under proband skal der stå Vera Larsen 19/11 1954.

Side 314:

Under anerne 68 & 69 skal der tilføjes "3. Johanne Christophersdatter (1772-1821) ~ med Jørgen Simonsen, 1740-1813".

Side 337:

Under anerne nr. 1080 & 1081 slettes "med Christopher Rasmussen i Firgårde, skifte 18/12 1753". Omtalen af ham står rigtigt nederst side 140.

Side 338:

Under anerne 1134 & 1135 er Peder Mickelsen og Margrethe Mickelsdatter af første ægteskab og skal derfor stå i parentes, tillige skal børnenes rækkefølge derfor tilsvarende ændres.

Noter

1. Erik Arup, 1932. Danmarks Historie 1282-1624. Anden Bog s. 230: Adel i Bispesæde, s. 329: Rigets Mønt, s. 470-479: Torben Bille.
2. Bjærre, Viggo, 1991. Bogen om Andreas Bjærre og hustru Ane Kathrine Magdalene Christensen, Vildbjerg, s. 47-49. (ny rev. udg., duplikeret, Randers).
3. Brejl, Erik, 1995. Skanderborg Rytterdistrikt. Uddrag af samtlige bevarede 3.002 skifter 1680-1765.
4. Bricka, C.F., 1879. Litteratur og Kritik. Carstensen: Hjørlande Sogns Historie. Hist. T. 5. Rk. 1 Bd. s. 714.
5. Brochmann, Jesper. Jesper Brochmans Arkiv med senere tilførelser. A 386 i Køge Byhistoriske Arkiv.
6. Carlsen, S. Sloth, 1977. Det gamle hospital. Hornslet By og Sogn., s. 191-193. Hornslet Bogtrykkeri.
7. Carstensen, C., 1878. Hjørlande Sogns Historie s. 22-27.
8. Christensen, William, 1912-14. Missiver fra Kongerne Chr.I's og Hans's Tid I-II sag 267, s.343.
9. Christensen, William, 1928. Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen 2. Rk.1. Bd. (1451-1466), sag nr. 883 s. 286 1458.
10. Danske Magazin, 1752. Om M. Jesper Brokman, Secreterer hos K. Christ. II. Og tvende følgende Konger. 1. Rk. Tom. 6 Hæfte 61 s. 1-24, 34-49.
11. Dringelberg, Henrich, 1497. Privatarxiv, samlingspakke nr. 506, Rigsarkivet.
12. Dyrskjøtt, Peder. Udskrifter af Peder Lauridsøn Dyrskiøtts Bog med gamle breve og Excerptis. Indlagt i æsken med Jacob Langebeks samling. Håndskriftssamlingen.
13. Eriksen, Tage, Vasevej 76 G, 3460 Birkerød. Med tak for de gode oplysninger.
14. Flensmarck, Tor, 1984. Skånska mynt och deras mästare s. 94-104. Ultima Thule Bokfölag, Degeberger GL-tryck i Kristianstad. ISBN 91-970669-1-5.
15. Giessing, Christopher, 1781. Nye Samling af danske, norske og islandske Jubel-Lærere. Med en store anetavle Genealogia Brochmanniana, s. 13 og 28. "Jubel-Lærere" er en historisk beretning om de lærere i offentlige embeder ved skole, akademi og kirke har tjent i 50 år eller mere.
16. Gjesager, C. E., 1984. Berthine Gjesager. Kommer tid kommer aner. Priv. udg. s. 29-31, 114-116, 137-139, 169-177, 197-199. (Statsbiblioteket, Århus 1984).
17. Frandsen, Karl-Erik (red.), 1984. Atlas over Danmarks administrative inddeling efter 1660, kort 17 1683.
18. Hansen, Axel Møller, Stjernens Kvt. 14 A, 2620 Albertslund. "Nissen Hansen Tagmose-Slægten" - omfatter også den store Brochmann Slægt" helt tilbage fra 1400-tallet.
19. Hansen, Solvaig, Stennehøj Alle 89, 8270 Højbjerg. Med mange tak for mange værdifulde oplysninger.
20. Heidener, Dan, Cortinavej 20 C, Stilling, 8660 Skanderborg. Med mange tak for den omfattende brevveksling og drøftelse. En væsentlig del af de oplysninger, Dan Heidener har sendt mig, er oprindeligt fundet af Sten Holger Andersen i Stilling, som døde i 1991.
21. Heidener, Dan og Bent Østergård: Flere udskrifter af slægtsfølger. Egnsarkivet i Rye: Kopi af liste over beboerne i Siim og anetavle for Anders Sørensen i Rye.
22. Heilskov, Chr., 1935. Hjelmslev Herred historisk-topografisk skildret. Dover sogn. Årbog udg. af Historisk Samfund for Aarhus Stift, bd. 28, s. 13, 1935.
23. Herredags Dombog 1537 Bd. 1 s. 95-96 (skannet) samt Troels Dahlerup, 1959. Det kgl. rettertings domme og rigens forfølgninger fra Chr. III's tid - afskrift af Peder Dringekbergs egen sag s. 245-247 og den sag han førte om arven efter Steffen Dringelberg, 255-257.
24. Hoff, Arne, 1950. Heraldik i Raunkjærs Konversations Leksikon bd. V spalte 831-833. Det Danske Forlag.

25. Hofman, Hans de, 1755. Legatum Brochmannianum XIII. Samlinger af Publique og Private Foundationer og Gavebreve som forefindes udi Danmark og Norge. Skrevet efter kongelig befaling af Cancellie-Raad og Commerce-Sekreterer Hans de Hofman til Skierilgaard. Tom. I Kiöbenhavn, Aar 1755 s. 170-174.
26. Jonsen, Kaj, Damsbrovænget 38, 5230 Odense C. Med stor tak for bedre tolkning af den vanskelige kirkebog for Hvirring-Hornborg-Tamdrup sogne.
27. Jørgensen, Bent, Grønlykkeparken 29c, 2670 Greve. Med tak for værdifuld brevveksling.
28. Jørgensen, S., 1881. Tillæg til Familien v. Møinichens Slægtsbog. Pers. hist. T. 2. Bd. s. 229-235.
29. Knudsen, Gunnar mfl., 1949-53. Danmarks gamle Personnavne. II. A-K. Tilnavne: Brochmann spalte 135-136, Dringelberg spalte 222-223.
30. Leth, Albert & G. L. Wad, 1875. Medd. Demitterede fra Herlufsholm s. 9.
31. Lægdsmand, Johannes, 1954. Kat-Søren og hans "Killinger". Østjyds Hjemstavn 19 s. 129-135.
32. Mejdahl, Jørgen, 1987. Tvis sogn - og dets beboere, s. 217-221. Udg. Tvis sogns menighedsråd 1987.
33. Molkte, E., Elna Møller & C. G. Schultz, 1944. St. Nicolai Kirke i Køge. Danmarks Kirker Bd. 3,1 s. 227-229.
34. Nielsen, O., 1872. Kjøbenhavns Diplomatarium:
Bd. I: Sag 145 s. 139 15/12 1477; sag 158 s. 150 22/4 1485 sag 155 s. 203 22/9 1471 (møntmester Henrick Dringelberg); Arild Hake d.æ: sag 197 s. 285 o. 1510/14; sag 192 s. 254ff, 1505-1557, spec. Arild Hake d. æ. 1505; Arild Hake d. y.; sag 192 1543 s. 276; sag 329 18. Juni 1572 s. 452, sag 339 20. Juni 1575 s. 458, sag 523 1581 s. 524 og s. 535 + reg. Vedr. Arild Hake og Jacob Truelsen. jordskyld s. 500-501 1581.
Bd. II: Sag 169 s. 158-159 11/8 1488 (møntmester Henrich Dringelberg); sag 192 s. 176 22/2 1501 (vedr. Johan Dringelberg); Arild Hake skøder til sin nære frænde; sag 393 s. 332-333 7/6 1568.
Bd. III: Sag 35 s. 30 1583 (Helle Peder Dringelbergs gaarde).
Bd. IV: Sag 115 s. 102 2/5 1468; sag 312 s. 323 8/11 1511 (Dorothea Dringelberg giver smykker til Vor Frue i København); sag 313 s. 323 14/11 1511 Arild Hake d.æ.; sag 427 s. 446 17/10 1530 (Kirstine Henrich Dringelbergs sikrer sig opbevaringen af D.D's smykker til Vor Frue); sag 531 s. 534-535 22/10 1551 (Jesper Brochmann fører en sag for sin søster Helle gift med kannik Peder Dringelberg i Lund) - se Kancel. Brev. 22/10 1551 og original i Rigsarkivets håndskriftsamling set: "Tegnelser over alle Landene Ab anno 1548 Ad annum 1551 III s. 438-439"; reg. rådmænd Hencrih Dringelberg møntmester 1455-1485.
Bd VI: Sag 166 s. 86 19/3 1553 (Jesper Brochmann vidne i en sag om leje af en gård vesten nest Per Dringelbergs gård) - Jfr. III sag 35 1583; sag 94 s. 43 1576.
35. Pedersen, Kirstin Nørgaard, 2002. De Torup og de Skanderborg ladegårds bønder og deres slægt. Pers. hist. T. 2002, 1 s. 92-205.
36. Petersen, A., 1881. Gravskrifter og Inskriptioner i Kjøge Kirke. Pers. hist. T. 2. Bd. s. 305-334 med anetavle over slægten Brochmann.
37. Petersen, Anders, 1888. Kjøge Byes Historie. 268 s + 160 s. med 97 aktstk. G.E.C. Gad, København. Side 254 + aktstk. nr. 43 s. 74-76.
38. Ramsing, K. U., 1929/30. En københavnsk Ejendoms Historie gennem 550 Aar. Historiske meddelelser om København 2. Rk., 4. Bd. s. 393-445.
39. Ramsing, K. U., 1943. Københavns Ejendomme 1377-1728. "Øster Kvarter" Bd. I s. 20-21 vedr. Arild Hake d. æ. "Strand Kvarter", Bd. II, s. 35 og 50-52. Håndskriftsamlingen, Kbh. Gaarde og Huse, registratur 30. 1. Afd. Fasc. 5, art. 2 (Skøde-samling på papir). Desuden s. 20-21, 24, 35, 49 og 56.
40. Ramsing, K. U., 1979. Københavns Ejendomme 1377-1728 Bd. VI "Klædebo Kvarter" ved Egil Skall og Poul Strømstad. Nørregade s. 171 vedr. Jacob Truelsen.

41. Ravn, Niels. Gamle slægter i Rye sogn. S.14-17, 25-27, 79, 95-96, 119-125. Udgivet 1969 ved medhjælp af bibliotekar Carl Langholz. Eksemplar af 2. oplag 1981 udg. Skive Folkeblads Bogtrykkeri tilsendt mig af datteren Bodil Larsen gift med journalist ved Skive Folkeblad Hans Larsen.
42. Rørdam, Holger, 1887. Monumenta historiæ danicæ. 2. Rk. 2. Bd. Ciuitatum quarundum Scharniæ breuis descriptio, de Malmogia s. 278-284, med fodnote på dansk s. 283-284. Videre: Monumenta Scanensia iv 1. akt. s. 389-393 - valg af ærkebiskop 1532.
43. Skov, S. P., museumsdirektør, 1952. Pibegrave. Raunkjærs Konversations Leksikon Bd. IX spalte 531-532. Det Danske Forlag.
44. Skårup, Povl, Brunbakkevej 1, Tillerup, 8420 Knebel. Med tak for forslag til korrektioner.
45. Storck, H., 1910. Dansk Vaabenbog. Afbildninger til A. Thiset og P. L. Wittrups Nyt Dansk Adelsleksikon.
46. Sundbo, Arne, 1937. Frederikssunds og Købstaden Slangerups Historie. 2. del s. 148-149, 171-172.
47. Tegnelser over alle Landene Ab anno 1548 Ad annum 1551 s. 438-439. Danske Kancellis arkiv i Rigsarkivet.
48. Thiset's samlinger, Rigsarkivet. Denne samling på hundredvis af sedler med små notater er en guldgrube af oplysninger om ellers vanskelig tilgængeligt materiale. Anders Thiset (1850-1917) var genealog og heraldiker og blev arkivar ved Rigsarkivet 1. Afd. Her oparbejdede han omfattende samlinger til den gamle adels historie og udgav værker herom. Begyndte udgivelsen og redaktionen af Danmarks Adels Aarbog fra 1884. (Dansk biografisk Leksikon).
49. Thiset, A., 1905. Danske adelige Sigiller fra det 15.-17. Århundrede. Sigiler F xliii,1-5, spec. Sigil F xliii,2 og reg. s. 123. Thiset har ikke én glose om slægten Brochmann, hverken her eller i samlingerne!
50. Thiset, A. & P. L. Wittrup, 1904. Nyt Dansk Adelslexikon s. 68.
51. Thorsen, K., 1925/26. Københavns ældste Østerport. Historiske meddelelser om København 2. Rk. II s. 231.
52. Wiesener, A. M., 1943. Bergens byfogder fra 1500 årene til våre dager. Bergens historiske Forening. Skrifter Nr. 49 s. 175.
53. "Wormernes Stambog", o 1720. Referater og afskrifter fra flere forfattere af håndskrifter fra slutningen af 1500- og 1. halvdel af 1600-tallet på Landsarkivet i Viborg. Brochmanns slægt s. 8-27; spec. mag. Jesper Brochmann s. 8-11 (Huitfeldt: in fol. 1173, 1181, 1317, 1358; lege inscript: Resen pag. 179) og biskop Jesper Brochmann s. 12, 8-25. Håndskriftssamlingen på Landsarkivet i Viborg under v. H 1 (1)-8.
54. Zwergius, Detlev Gotthard, 1754. Det Sjællandske Clerisie eller Efterretning om De Biskopper, Provster, Præster og andre Gejstlige som fra Reformationens Tid [o.s.v.]. Tom. 1, s. 170-174.
55. Østerby, Jan Løve, Carl Nielsens Vej 11, 8000 Århus C med tak for oplysninger om slægten fra Svinbo.
56. Østergaard, Bent, Rundvangen 6, 2605 Brøndby: Mange tak for megen værdifuld brevveksling, henvisninger og særtryk.
57. Østergaard, Bent, 1995. Var Thomas Andersen i Siim drabsmanden? En mordsag fra 1689. Østjysk Heimstavn Årbog 1995, s. 1-14 (særtryk).

Sammenslutningen af Slægtshistoriske Foreninger (SSF)

Organisationen udgiver - som bindeled til de 35 medlemsforeninger og deres knap 5.000 medlemmer - først og fremmest bladet **SLÆGTEN - Forum for slægtshistorie**, to gange årligt, 1.1. og 1.7. - Foruden programmer fra de slægtshistoriske foreninger bringer bladet meddelelser fra **SSF**, referat fra årsmødet, uddrag af foredragsholderens litteraturlister fra **SSF**s årlige weekendkursus samt nyttige artikler, råd og vejledninger. - Redaktør: Birte Steffensen, Teglgårdvej 36, 7451 Sunds ☎ 97 14 13 23, E: tippe@post.tele.dk

Kasserer: Ole Bech Knudsen, Jyllands Allé 2, 3. tv., 8000 Århus C ☎ 86 11 55 47. Giro: 094-5587. E: obk.aarhus@mail.stofanet.dk

Som tillæg til **SLÆGTEN** - uden for abonnementet - er udgivet følgende særpublikationer ved forlagsredaktør: Anton Blaabjerg, Fredensgade 38, 8800 Viborg ☎ 86 61 04 36.

E: anton_blaabjerg@post.tele.dk

- 1 Slægtsforskning - din Danmarkshistorie.** (ISBN 87-90331-26-5) 6. udg., 2002, 18 s., 10 kr.

Kortfattet introduktion til slægtsforskning. Her forklares de absolut nødvendige grundbegreber og fortælles, hvor på biblioteket bøger for slægtsforskere findes. Aktuelle adresseliste omfattende de statslige arkiver og de slægtshistoriske foreninger i og udenfor **SSF**.

- 2 Slægtsforskere: Lad os hige og søge i bøgerne!** (ISBN 87-90331-27-3) 5. udg., 2002, 48 s., 25 kr.

Præsentation af godt 500 titler af den righoldige litteratur for slægtsforskere. - Tema-hæfte tilegnet Hans H. Worsøe i anledning af 70 årsdagen 11.11.2002.

- 3 Sognefoged, lægdsmand og Dannebrogsmænd.** (ISBN 87-90331-25-7) 3. udg. 2002, 36 s., 25 kr.

Ud fra den store sognefoged-forordning 1791 fortælles om denne lokale myndigheds-persons arbejdsområder. Desuden oplysninger om hvervet som lægdsmand samt om Dannebrogsmændenes Hæderstegn. På instruktiv vis fortæller Birgit Øskov på 10 sider om, hvad og hvor hun har fundet brikker til historien om oldefaderen, Otto Jensen, sognefoged i Løsning og Dannebrogsmænd. - Tema-hæfte tilegnet **SSF**s daværende formand Ingvar Musæus på 70 årsdagen 28.3.1993.

- 4 Slægtsforskere: Lad os vedgå arv og gæld!** (ISBN 87-90331-30-3) 5. udg., 2003, 36 s., 25 kr.

Hjælpemiddel til studiet af skifter - en ordliste med forklaring på mange af skifternes gamle ord og begreber, en artikel om afholdelse af skifte, en oversigt over de myndigheder, der skiftede, og en litteraturliste. - Tema-hæfte tilegnet **SLÆGTEN**s tidligere kasserer Peter Kudsk på 50 årsdagen 2.3.1998.

- 5 Sogn, herred - kirkebøgerne på Statens Arkiver.** (ISBN 87-90331-24-9) 5. udg., 2002, 72 s., 25 kr.

Find de rigtige mikrokort med kirkebogen fra det rette sogn, herred og amt! - Pastora-ternes/soggenes numre og kirkebøgernes begyndelsesår. Oversigt over flere end 150 afskrifter/registre til kirkebøger m.m. - Nyt er, at 6 sider fortæller om diverse fødselsstiftelser.

- 6 Slægtsforskere: Lad os stå vagt og værne!** (ISBN 87-09331-21-4) 3. udg., 2001, 52 s., 25 kr.

Militære emner, f.eks. lægdsruller og disses forkortelser, det militære sprog, introduktion til Forsvarets Arkiver, krigsdeltagermedaljer mv.

- 7 Gemmesider - fra nr. 1-10 (1990-94).** (ISBN 87-90331-12-5) 88 s., 25 kr.

Genoptryk af "bevaringsværdige" artikler

fra SLÆGTENS første numre. Temahæfte til-
egnet bladets utrættelige ekspedition, Birgit
Øskov, på 40 årsdagen 12.4.1999.

**7b Tyrsting Herred - Uddrag af de 552
indførsler i de bevarede tingbøger 1660-64
og 1681-83.** Udarbejdet af Erik Brejl (ISBN
87-985050-2-5) 1995, 70 s. - **Udsolgt!**

**8 Nutiden og Valdemar Sejrs. Slægts-
forskning og Danmarks historie.** Af Anton
Blaabjerg. (ISBN 87-90331-13-3) 2000, 90
s., 25 kr.

55 slægtslinjer viser forbindelsen til nuti-
dens danske befolkning – kendte og ukendte:
Hans H. Worsøe, advokaten og industri-
manden Christian Kjær, tekstil-familien
Damgaard, politiker-familien Dahlgård,
søstrene Dallerup, Poul Henningsen, Sten
Hegeler og Bettina Ødum samt mange
slægtsforskere!

**8b Nørvang Herred – uddrag af de 635
skifter i herredets godser 1723-1826.**
Udarbejdet af Erik Brejl (ISBN 87-
985050-4-1) 1995, 72 s. - **Udsolgt!**

Senere genoptrykt i nr. 12 *Voer og Nim samt
Nørvang herreder.*

**9 Skanderborg Rytterdistrikt. Uddrag af
samtlige bevarede 3.002 skifter 1680-
1765.** Udarbejdet af Erik Brejl. (ISBN
87-985050-6-8) 1995, 296 s. – **Udsolgt!**

Referater med samtlige arvinger. Register
over arveladere og ægtefæller, 6.226 navne;
en liste over skifternes fordeling på sogne
og lokaliteter.

**10 Litteraturfortegnelse 1980-85. Littera-
tur for slægtshistorisk interesserede.
Personalhistorie. Lokalhistorie. Arkiv-
væsen.** Udarbejdet af Ingvar Musaeus.
(ISBN 87-985050-8-4) 1996, 120 s., 40
kr.

Godt 1.000 bogtitler vedrørende personalhi-
storie lokalhistorie og arkivvæsen udgivet
1980-85.

**11 Er du i familie med bryggerne? – Slæg-
terne bag J.C. og Carl Jacobsen på
Carlsberg.** Publiceret af Birgit Øskov og
Anton Blaabjerg (ISBN 87-90331-02-8)
1997, 90 s., 30 kr.

Anetavle for Carl Jacobsen, 1842-1914, til-
bage til 1600-tallet og endnu længere. – 25
slægtslinjer viser forbindelser til kendte og u-
kendte før og nu.

**12 Voer og Nim samt Nørvang herreder. –
Uddrag af samtlige bevarede 2.959 skif-
ter i herredernes godser og hospitaler
1716-1850.** Udarbejdet af Erik Brejl.
(ISBN 87-90331-05-2) 1997, 291 s., 130
kr.

Som *Skanderborg Rytterdistrikt* (nr. 9).

**13 Det står skrevet i kirkebøger, skøder,
skifter, folketællinger og mange andre
arkivalier.** Af Jens Peder Skou. (ISBN
87-90331-09-5) 1998, 365 s., 175 kr.

Et fornuftigt bud på, hvordan en slægtsbog
kan skrives i kapitler med skildringer af
slægtsudviklingen fra fortiden frem mod nu-
tiden. – En slægtsbog fra Østjylland.

**14 Slægtsforskere: Lad os gøre noget – ved
det!** (ISBN 87-90331-18-4) 2. udg.,
2000, 54 s., 25 kr.

Tanker om formidling og sammenskrivning
af slægtsforskningens resultater. Temahæfte
tilegnet SLÆGTENS første redaktør, Anton
Blaabjerg, på 50 årsdagen 8.2.1999.

**15 Tørrild Herred. Uddrag af de 894 skif-
ter i herredets godser 1721-1816.** Udar-
bejdet af Erik Brejl. (ISBN 87-90331-
16-8) 1999, 88 s., 40 kr.

Skifteuddrag i samme standard som *Skan-
derborg Rytterdistrikt* og *Voer, Nim og
Nørvang herreder* (nr. 9 og 12).

**16 Dronning Margrethe II's forslægt – og-
så de hidtil mindre kendte slægtslinier!**
Af Kristian Lauritsen. (ISBN 87-90331-
19-2) 2000, 392 s., 175 kr.

Dronningens anetavle i 11 generationer (til ane nr. 2047) tilbage til 1600-tallet – illustreret med 75 portrætter! For første gang biografes så mange af de specielt mindre kendte forfædre samlet. Overraskende forekommer storkansleren Frederik Ahlefeldt på Trane-kær, død 1686, hele 12 gange! Upåagtede tyske slægtslinjer følges tilbage til danske middelalderslægter som Thott, Gyldenstjerne og Hvide (både de jyske og sjællandske).

17 1760 slægtsbøger udgivet af kommercielle slægtsforskningsbureauer i Danmark efter 2. Verdenskrig. En oversigt af Peter Kudsk. (ISBN 87-90331-20-6) 2000, 153 s., 75 kr.

Biblioteket skaffer slægtsbøgerne fra din hjemstavn. Måske finder du deri de oplysninger, du mangler! – De mange bøger er registreret i de gamle, "overkommelige" amter fra før 1970.

18 1900 godsskifter fra Bjerringbro-Hvorslev-egnen 1715-1815. Af Inga Hørdum og Vera Munkholm. (ISBN 87-90331-22-2) 2002, 320 s., 190 kr.

Uddrag med samtlige arvinger af skifterne fra egnen syd for Viborg, fra godserne Frisholt (nu atter Ormstrup), Ulstrup, Himmestrup, Viskumgård, Skjern, Karmark og Hagsholm.

19 I alle de riger og lande ... - Anders Fogh Rasmussen og fortiden! Publiceret af Birgit Øskov, Ole Bech Knudsen og Anton Blaabjerg. (ISBN 87-90331-28-1) 2003, 60 s., 25 kr.

I anledning af den slægtshistorisk interesserede statsministers 50 års fødselsdag 26. januar 2003 publiceres bidrag til hans anetavle. – Hæftet viser, at slægtsforskere selvfølgelig må inddrage mange andre kilder end blot kirkebøger og folketællinger, hvis der skal kastes blot et minimalt lys over forslægtens liv og færden.

20 Gemmesider-IIA og Gemmesider IIB-fra nr. 11-20 (1995-1999) (ISBN 87-

90331-31-1 og 87-90331-33-8) 2003, 154 s., pr. stk.: 25 kr., samlet pris: 40 kr. – *Gemmesider I* (hæfte nr. 7) + IIA + IIB: 60 kr.

Genoptryk af "bevaringsværdige" artikler fra SLÆGTENS numre fra 11-20. Temahæfte tilegnet SSFs første formand Ingvar Musæus på 80 årsdagen 28.3.2003.

Rabatpriser

- **for pjecen 1:** ved køb af 40 stk. og 100 stk. henholdsvis 8 og 5 kr.
- **for hæfterne 2-8, 14 og 19-20:** ved køb af 12 og 40 stk. af samme hæfte henholdsvis 20 og 15 kr.
- **for bogen 10:** ved køb af 40 stk. 25 kr.
- **for bogen 17:** ved køb af 40 stk. 50 kr. pr. stk./ ved køb af 15 stk. 60 kr. pr. stk.

Priserne er incl. moms, men excl. forsendelse. - Publikationerne bestilles hos **SLÆGTENS ekspedition:** Birgit Øskov, Rolighedsvej 56, 9400 Nørresundby ☎ 98 17 63 76. E: bojen@daks.dk

Våbenskjold fundet på Rigsarkivet
efter at være anset for bortkommet i mere end 250 år